

Obnovujú partizánske bunkre

S obnovou bunkrov sa už začalo.

Foto: jm

V pláne činnosti Oblastného výboru SZPB v Liptovskom Mikuláši je pre 3. štvrťrok najdôležitejšia akcia rozpracovanej II. etapy Obnovy bunkrov – zemľaniek Partizánskeho tábora v dolinke Krčahovo v Demänovskej doline. V minulom roku ObIV začal obnovu značne poškodených bunkrov.

Obnova bola začatá na základe podnetov napísaných v návštevnej knihe v Partizánskom tábore a podarilo sa získať finančné prostriedky a materiál na ich obnovu. Sumou 3000 eur prispeli na obnovu bunkrov Liptovské mliekare, teraz Milex. Vďaka tejto sume je možné obnoviť dva najviac zničené bunkre.

Partizánske bunkre nachádzajúce sa v lesnom poraste je možné obnovovať len počas leta. ObIV SZPB v Liptovskom Mikuláši si dal do plánu činnosti na rok 2013 získať financie a materiál aj pre obnovu ostávajúcich štyroch bunkrov, ktoré sú takisto značne poškodené „zubom času“. Zatiaľ

(Pokračovanie na str. 2)

V Starom Tekove sa opäť bojovalo

V Starom Tekove sa 27. júla uskutočnil 8. ročník rekonštrukčných ukážok bojov ČA na Hrone. Túto rozsahom najväčšiu bojovú ukážku pripravila Konfederácia klubov vojenskej histórie na Slovensku za účasti klubov vojenskej histórie z Čiech, Maďarska a Rumunska.

Ukážka, aj keď nie v časovej postupnosti, je vždy venovaná začiatku Bratislavsko-brnianskej operácie (25. marca

1945), uskutočnenej vojskami 2. ukrajinského frontu pod velením maršala R. J. Malinovského, a to 7. gardovou

armádou pod velením gen.por. M. S. Šumilova, 53. armádou pod velením genpor. I. M. Managarova a vojskami 1. gardovej jazdecko-mechanizovanej skupiny pod velením genpor. I. S. Plijeva.

Na podujatí sa zúčastnila i delegácia ÚR SZPB v zlože-

ni Pavol Sečkář, Norbert Lacco a Ján Hamar. Pred začatím ukážky so svojim programom vystúpili príslušníci niekoľkých vojenských útvarov a Policajného zboru SR s ukázkami svojho výcviku.

Na záver, aktérom (v prepustených uniformách ruských či nemeckých vojakov) ukážky bojov občania spontánnym potleskom vyjadrili svoju vďaku za predvedené výkony.

Vyjadrujeme poďakovanie organizátorom tohto podujatia v čele s pánom Hostinským za niekoľkomesačnú organizátorskú prácu a aj ostatným klubom vojenskej histórie na Slovensku za predvedené výkony. V ich činnosti im prajeme veľa úspechov a čoraz viac a viac divákov.

Ján HAMAR
predseda ObIV SZPB Levice

Ukážky historických bojov pritiahli mnoho divákov.

Foto: jh

MARTIN KUČEK

Do lesov, na chodníky

Mnoho ľudí sa rozhodlo, že v tohtoročnom lete nepôjde k moru ani inde do zahraničia. Dovolenky im znepríjemňujú nepokojné politické udalosti v niektorých krajinách, napríklad v Egypte, Tunisku, Grécku, obávajú sa množiacich sa vlakových a automobilových katastrof. Neraz ich nepriaznivo postihujú krachujúce cestovné kancelárie a agentúry, ktoré chcú rýchlo a lacno zbohatnúť ma záujme ľudí o atraktívne dovolenky. A hoci si pobyty zaplatili v dobrých hoteloch a leteckou dopravou, ocitnú sa v obyčajnej ubytovni a domov sa vracajú autobusmi.

Čo majú urobiť rodiny s deťmi uprostred leta? Je tu možnosť, ktorú stovky občanov, staršia i mladšia generácia, využívajú na domácu turistiku. Nie však bezcieľnu. Práve augustové dni sú vhodnou príležitosťou navštíviť pamätné miesta, kde starí rodičia a priatelia bojovali či vyvíjali iné aktivity počas SNP v roku 1944, neraz až do oslobodenia obcí a miest od fašistických vojsk a klérofašistickej prohitlerovskej slovenskej vlády. Sú to známe náučné partizánske chodníky a sú v lesoch a pohoríach takmer celého Slovenska. K najznámejším a najvyhladávanejším v posledných rokoch patrí partizánsky chodník zo Skýcova do Zlatna, kde ľudí po niekoľko rokov osobne sprevádzal čestný predseda SZPB generálporučík Ján Husák i s výkladom, kde mali rozložené stany, kde kuchyňa, ku ktorej pramenitej studničke si chodili nabrať vodu, kde bol sklad zbraní...

Alebo iný známy a hojne navštevovaný chodník z Cigľa do Handlovej. Autobusové zájazdy prichádzajú pravidelne do Svidníka, aby vyšli k pamätníku a cintorínu v priesmyku Dukla či na cintorín v poľskom meste Dukla, kde ležia popri vojakoch Červenej armády a Poliakov, aj naši padlí vojaci zo Svobodovej armády. Prichádzajú si obzrieť vojenskú bojovú techniku v Ladomirovej a na ďalších miestach. Klak a Ostrý Grúň sú pripomienkou na výčiny fašistov a na hromadné popravy ľudí vrátane starcov a detí. Prevažne mladší ľudia prechádzajú lesmi z Banskej Bystrice do Kremnice a v zime na lyžiarske preteky do Kremnických hôr. Alebo turistickým pochodom z Donovalov do pamätníka a ovocného sadu vo vypálenej obci Kalište, kde bola nemocnica pre ranených partizánov – fašisti ju prepadli a vypálili.

V tomto období vychádzajú početné skupiny mladých ľudí od Štrbského plesa vo Vysokých Tatrách na vrchol Rysov a cestou sa pristavujú v tatrskom symbolickom cintoríne, aby k pamätným tabuliam obetí hôr i padlých bojovníkov v SNP položili vence a kytice, postáli chvíľu v zadumaní, aké rôzne boli obeť ľudí v boji za slobodu.

Ak si teda v tomto letnom čase kladieme otázku, ako ho využiť a pripomenúť deťom, čo sa na tomto našom území odohrávalo v rokoch 1944–1945, a nielen v tomto období, je na to najvhodnejší čas. Aj preto, že si už čochvíľa pripomínáme výročie Slovenského národného povstania.

Na zamyslenie: *Kto chce prežiť dobrú budúcnosť, nesmie premárniť nič zo súčasnosti.*

BABSON

ISSN 03223-2018

9 770323 201002

16

Obnovujú partizánske bunkre

(Dokončenie zo str. 1)

sa podarilo pre II. etapu obnovy bunkrov v Krčahove získať príspevky od firiem a fyzických osôb v sume cca 2400 eur. S poskytnutým materiálom na obnovu je možné v tomto roku pokryť 75–80 % predpokladaných nákladov obnovy.

Na plenárnom zasadnutí ObčV SZPB v Liptovskom Mikuláši, ktoré sa konalo 26. júna, sa zúčastnili aj pozvaní hostia, primátor mesta Lipt. Mikuláš A. Slafkovský a prednosta obvodného úradu Lipt. Mikuláš J. Galvánec, ktorí sú veľmi naklonení pre akciu obnovy bunkrov, čo prejavili svojím osobným finančným príspevkom, a primátor mesta pri svojom príhovore prisľúbil vyčleniť z rozpočtu mesta na rok 2014 financie pre dokončenie obnovy, najmä úpravy okolia a prístupových chodníkov k bunkrom pre bezpeč-

nosť návštevníkov kultúrnej pamiatky.

S prácami sme už začali v polovici júna a v súčasnej dobe obnova pokračuje podľa plánu, aby v pamätný deň 69. výročia SNP pri turistickom pochode k Partizánskym bunkrom, ktorý je každoročne súčasťou spomienkových osláv SNP v Demänovskej doline, mohli vidieť účastníci pochodu obnovený Partizánsky tábor.

Partizánske bunkre v Krčahove na Liptove musia ostať ako memento II. svetovej vojny a ukázať budúcim generáciám, v akých podmienkach museli bojovať naši predkovia v národnooslobodzovacom boji proti fašizmu v II. sv. vojne za našu slobodu.

Na zasadnutí výboru bol predložený aj návrh komisie pri oblastnom výbore SZPB v Liptovskom Mikuláši o opatreniach k skvalitňovaniu členskej základne

Partizánske bunkre nachádzajúce sa v lesnom poraste je možné obnovovať len počas leta.

Foto: jm

a k rozvoju činnosti Oblastnej organizácie. Súčasťou Plenárneho zasadnutia bola tajomníkom ObčV predložená správa

o činnosti Oblastnej organizácie SZPB za prvý polrok a prednesený plán činnosti v treťom štvrtroku 2013.

jm

Holandsko ukrývalo nacistické zlato z Československa

Holandská centrálna banka spravovala zlaté rezervy patriace nemeckým nacistom tesne pred vypuknutím druhej svetovej vojny.

Zlato, pôvodne pochádzajúce z Československa, by v súčasnosti malo hodnotu stoviek miliónov eur, uviedol 1. augusta holandský denník Volkskrant.

Informácie sú obsiahnuté v archívnych materiáloch Bank of England z roku 1950, ktoré táto britská finančná inštitúcia sprístupnila verejnosti.

Zlato podľa uvedených zdrojov pôvodne patrilo Národnej banke československej, ktorá ho poslala do zahraničia zo strachu pred hroziacou nemeckou inváziou.

Dňa 21. marca 1939, po šiestich dňoch od obsadenia Čiech a Moravy Nemeckom, Berlín požiadal o presun zlata z československého účtu

v medzinárodnej zúčtovacej banke na konto nemeckej Ríšskej banky.

O týždeň neskôr časť z týchto zlatých zásob, v dnešnej hodnote okolo 602 miliónov eur, previezli do bánk na území Holandska a Belgicka.

Holandská centrálna banka potvrdila, že tesne pred vypuknutím vojny získala predmetné zlato a spravovala ho pre nacistickú vládu v Nemecku.

red TASR

Rusko kritizuje zraz Waffen SS

Na severovýchode Estónska, v mestečku Sinimäe, prebehlo 27. júla napriek protestom medzinárodnej a estónskej verejnosti, s povolením miestnych úradov, pravidelné stretnutie bývalých legionárov 20. estónskej divízie „Waffen SS“ a ich kumpánov.

Zástupkyňa riaditeľa oddelenia pre informácie ministerstva zahraničných vecí Ruska M. V. Zacharovová reaguje: Považujeme za neprijateľné pokusy vzdávať hold estónskej divízii katov SS, ktorí sú v súlade s verdiktom Norimberského medzinárodného vojenského tribunálu „zodpovední za množstvo vražd a zverstiev v okupovaných teritóriách.“

„Nemôže nás neznepokojovať otvorená zhovievavosť oficiálne-

ho Tallinnu realizácii takejto akcie, rovnako ako chýbajúce adekvátne hodnotenie zo strany Európskej únie, ktorej je Estónsko členom, takýchto podujatí, ktoré urážajú všetkých rozumných Európanov a bezohľadne porušujú normy medzinárodného práva a príslušných medzinárodných záväzkov tejto krajiny,“ konštatuje Zacharovová.

Informáciu pre Bojovník poskytlo veľvyslanectvo RF v SR.

16. JÚL

Starosta holandskej metropoly Eberhard van der Laan potvrdil, že amsterdamskí Židia, ktorí prežili holokaust, by mali dostať späť peniaze zaplatené za nájom ich majetkov, a to aj s úrokmi. Reagoval tak na marcové zistenie jedného zo študentov histórie umenia na tamojšej univerzite, ktorý odhalil úradmi vymáhanú povinnosť Židov, ktorí po skončení 2. svetovej vojny a návrate z koncentračných táborov museli dodatočne zaplatiť nájomné aj s poplatkami za omeškanie. Týkalo sa to aj zničených, skonfiškovaných, alebo už neexistujúcich nehnuteľností.

17. JÚL

Podozrenia zo zakladania ultrapravicového zoskupenia Komando Werwolf (vlkolak) viedli k prehliadkam viacerých bytových a nebytových priestorov na severe Nemecka a v Holandsku. Razie sa uskutočnili aj v celách dvoch obvinených vo Švajčiarsku. Jedným z nich je švajčiarsky 25-ročný neonacista Sebastian N., ktorý je známou postavou i pre nemeckých vyšetrovateľov. Muž, ktorý vlani v máji po hádke v Zürichu postrelil 26-ročného muža a potom ušiel do Hamburgu, kde ho zadržali a následne vydali do Švajčiarska, by mal byť jedným z lídrov zoskupenia.

22. JÚL

Nórsky premiér Jens Stoltenberg si pripomenul druhé výročie

najhorších teroristických útokov v histórii krajiny, pri ktorých 22. júla 2011 prišlo o život 77 ľudí. Na ceremónii v sídle vlády vyzval spoločnosť, aby sa postavila proti „populistickým pravicovým stranám“, ktoré sú podľa neho na vzostupe v celej Európe. Osobitná smútočná slávnosť bola naplánovaná aj na ostrove Utøya, kde Anders Breivik povraždil 69 prevažne mladých sociálnych demokratov.

Majiteľ indonézskej reštaurácie s názvom Soldatenkaffee „vzdušený“ nacistickými znakmi podľahol tlaku medzinárodnej verejnosti a rozhodol sa svoj podnik nastálo zatvoriť. Mal v ňom pamätihodnosti z čias nacizmu v Nemecku vrátane vlajky s hákovým krížom a veľkého portrétu Hitlera. Henry Mulyana, inak kresťan, tvrdí, že nie je nacist a že nevšednými dekoráciami chcel údajne iba prilákať zákazníkov. Kaviareň sa nachádzala v Bandungu, hlavnom meste provincie Západná Jáva.

23. JÚL

Nemecké Centrum Simona Wiesenthala spustilo rozsiahlu kampaň pod názvom Operácia posledná šanca, ktorá sa zameriava na dolapenie posledných žijúcich nacistov. Vo viacerých mestách sa objavili bilbordy, v ktorých nadácia vyzýva na poskytnutie informácií o pohlavároch režimu

nacistického vodcu. „Neskoro, ale nie príliš neskoro,“ píše sa na plagátoch, na ktorých sú zobrazené čiernobiele fotografie z koncentračných táborov. Za informácie vedúce k dolapeniu ktoréhokoľvek odsúdeného alebo podozrivého nacistu vyplatí centrum 25-tisíc eur.

24. JÚL

Výbor OSN pre ľudské práva so sídlom v Ženeve opakovane vyzval Českú republiku, aby

stalo sa VO SVETE
16. 7.–30. 7. 2013

uzavrela ošipáreň v obci Lety (okres Písek), ktorú tam postavili v 70. rokoch minulého storočia na mieste, kde počas nacistickej okupácie zhromaždili českých Rómov. V neľudských podmienkach z nich po roku 1942 prišlo o život vyše 300, najmä detí. Ďalších vyše 500 previezli do iných koncentračných táborov. Od roku 1995 stojí neďaleko pietne miesto, ktoré pripomína obeť nacistov. Praha by sa mala k odstráneniu ošipárne definitívne vyjadriť do roka.

28. JÚL

Na zámku v rakúskej dedinke Wolfpassing (asi 100 km západne od Viedne) majú na zvonici zvon

so svastikou a poďakovaním Hitlerovi. Zvon je stále funkčný a čas odbíja každú hodinu už vyše 70 rokov. Zvon do zámockej veže umiestnili v roku 1939 obdivovateľa nacistického diktátora. Zostal tam aj po porážke Nemecka v 2. svetovej vojne a neodstránili ho ani sovietski vojaci, keď túto oblasť obsadili a na zámku bývali. O zvone sa začalo hovoriť, keď štát predal tamojši zámok novému vlastníčkovi, ktorý zatiaľ neprezradil, čo chce so zvonom urobiť.

29. JÚL

Desiatky demonštrantov protestovali v talianskej metropole pred domom, v ktorom býva nacistický vojnový zločinec Erich Priebke. Bývalý veliteľ nacistických oddielov SS, ktorý má na svedomí smrť mnohých civilistov, práve oslavoval sté narodeniny. V Ríme žije v domácom väzení, môže sa však voľne pohybovať po meste. Nikdy nikomu sa neospravedlnil, hoci bol jedným zo strojcov brutálneho masakru civilistov v Ardeatínskych jaskyniach pri Ríme v marci 1944, kde nacisti povraždili 335 ruku-jemníkov ako odvetu za partizánsky útok proti nemeckej jednotke SS. Po vojne žil dlhé desaťročia spokojne v Argentíne. Až v roku 1998 ho súd poslal do väzenia na doživotie, ale zo zdravotných dôvodov si môže tento berlínsky rodák odpykávať trest v domácom väzení.

30. JÚL

Gruzínska vláda potvrdila, že odsúdila znovuoživenie sochy vodcu niekdajšieho Sovietskeho zväzu Josifa Stalina v jeho rodnom Gori. Ministerstvo kultúry však nepovolilo jej odhalenie v centre mesta, kde do roku 2010 stála takmer 60 rokov. Vtedy ju odstránila administratíva prezidenta Michaila Saakašviliho, ktorá takto bojovala proti sovietskemu odkazu po krátkej vojne s Rusmi v roku 2008. Stalin, ktorý sa v Gori narodil v roku 1878 ako Josif Vissarionovič Džugašvili, tvrdou rukou vládol Sovietskemu zväzu takmer 30 rokov až do svojej smrti v roku 1953. Napriek tomu je dodnes v Rusku populárny, najmä pre porážku nacistov v druhej svetovej vojne.

Súd v juhokórejskom meste Pusan potvrdil nárok piatich zosnulých na odškodné od japonskej strojárnej spoločnosti Mitsubishi, pre ktorú nútene pracovali počas 35-ročnej japonskej okupácie krajiny. Súd nariadil Japoncom vyplatiť rodinám poškodených v prepočte vyše 270-tisíc eur ako kompenzáciu za nútenú prácu. Ide o druhý podobný verdikt v krátkom čase. Japonsko okupovalo Kórejský polostrov v rokoch 1910 až 1945. Státisíce Kórejčanov vtedy museli pracovať pre japonský zbrojársky a iný priemysel, čo využívalo takmer 300 japonských firiem.

(ao)

Holokaust Rómov a Sintov je stále neznámy

Pamätný deň rómskeho holokaustu pripadajúci na 2. augusta, je príležitosťou, aby si obyvatelia jednotlivých európskych štátov pripomenuli a uznali, že i Rómovia ako etnická skupina boli v čase druhej svetovej vojny vystavení deportáciám a likvidácii. Na druhý augustový deň pripadá 69. výročie likvidácie „cigánskeho“ koncentračného tábora Osvienčim-Birkenau (Brezinka).

V noci z 2. na 3. augusta 1944 bol „cigánsky“ koncentračný tábor Osvienčim-Brezinka ako súčasť vyhladzovacieho nacistického tábora v Osvienčime zlikvidovaný. Menšiu časť tamojších väzňov deportovali do koncentračných táborov Buchenwald a Ravensbrück – premiestnili tam približne 490 rómskych žien. Po ich odchode bolo ohlásené uzatvorenie blokov. Presne 2897 rómskych mužov a žien vrátane starcov a detí odviezli do plynových komôr. Nikto z nich neprežil. Podľa predpokladov podobný osud postihol približne 21 000 európskych Rómov, ktorých do Osvienčimu-Brezinky deportovali.

Podľa českej rozhlasovej stanice Romove.radio.cz „cigánsky“ tábor v Osvienčime-Brezinke

neprežilo takmer 20 000 Rómov a Sintov z rôznych krajín. Celkový počet rómskych obetí druhej svetovej vojny sa pohybuje od 250 000 do 500 000 osôb.

Každý rok sa začiatkom augusta na mieste „cigánskeho“ tábora konajú pietne spomienkové stretnutia. Najmä z iniciatívy poľských Rómov a medzinárodných rómskych organizácií si od začiatku 90. rokov pripomínajú nielen Rómovia 2. august ako Pamätný deň rómskeho holokaustu.

V ostatných rokoch sa o rómskom holokauste viac hovorí aj na Slovensku. V roku 2005 odhalili v Pietnej sieni Múzea SNP v Banskej Bystrici prvý zo série pamätníkov „Ma bisteren! – Nezabudnite!“. Pamätník i dátum 2. august majú upozorniť verejnosť, že Rómovia boli počas

druhej svetovej vojny vystavení rasovo motivovanému násiliu a prenasledovaniu na etnickom princípe. Od roku 2005 viacero rómskych mimovládnych organizácií začalo zaplňať historickú medzeru v otázke rómskeho holokaustu. V rámci projektu Ma bisteren! postupne odhalili pamätníky – okrem Banskej Bystrice aj v Lutile, Nemeckej, Hanušovciach nad Topľou, vo Zvolene, v Slatine a Dubnici nad Váhom. Občianske združenie Romano jilo odhalilo pamätník v Čate a József Ravasz inicioval vybudovanie pamätníka v Dunajskej Strede.

Poslanci Európskeho parlamentu v Bruseli 31. januára 2008 vyjadrili presvedčenie, že rómsky holokaust by sa mal plne uznať vzhľadom na závažnosť nacistických zločinov a plánov zlikvidovať európskych Rómov rovnako ako židov.

Približne 12 miliónov Rómov a Sintov predstavuje na území Európskej únie najväčšiu menšinu.

Red TASR

Pamätná tabuľa v areáli Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici pripomína Pamätný deň rómskeho holokaustu.

Foto: TASR, D. Hein

Komjatice na oslavách v Štúrove a Kameníne

Základná organizácia SZPB Komjatice sa ešte 6. mája so svojím speváckym súborom Nádej pod vedením Magdy Nováckovej s harmonikárom Villiamom Žigmundom zúčastnila na oslavách 68. výročia oslobodenia Slovenska a ukončenia 2. svetovej vojny v Štúrove a Kameníne.

Pietnych osláv sa zúčastnili aj hostia z Veľvyslanectva Ruskej federácie v SR a Veľvyslanectva Bieloruskej republiky v SR.

V Štúrove predseda SZPB Pavol Sečkář vo svojom obširnom preja-

ve zdôraznil, že 2. svetová vojna bola najrozsiahlším ozbrojeným konfliktom v dejinách ľudstva. Zasiahla oveľa väčšiu časť sveta ako 1. svetová vojna. Osláv sa zúčastnili aj zástupcovia miest a obcí. Za

Štúrovo Ján Oravec, za ÚR SZPB Viliam Longauer, VÚC Ladislav Marenčák, tajomníčka ObIV SZPB Nové Zámky Magdaléna Nováková, starosta obce Komjatice Peter Hlavatý a prednosta úradu Jozef Švec, predsedníčka ZO SZPB Komjatice Mária Rajnohová, za ObIV SZPB Nitra predseda Jozef Havel a tajomníčka Hilda Tóthová.

Po slávnostnom položení vencov

k pomníku súbor Nádej zaspieval dve piesne.

V obci Kamenín pri monumentálnom pomníku sa k prítomným prihovril predseda ObIV SZPB Nové Zámky Jozef Marunčin. Od súdil akúkoľvek formu násilia a vyjadril nádej, že v budúcnosti sa po tak hroznej 2. svetovej vojne už nikdy žiadna krajina neocitne v celosvetovom vojnovom konflikte.

Básne v ruskom jazyku predniesla Tamara Michailovna Voronina z Komjatíc. Básne odzneli aj v maďarskom jazyku a zatancoval maďarský folklórny súbor v kamenínskych krojoch. Pekné vystúpenie mali aj mažoretky „Platan“, žiačky 4. triedy zo ZŠ s MŠ Komjatice pod vedením p. učiteľky Fridrichovej.

ZO SZPB Komjatice touto cestou ďakuje ÚR SZPB a MO SR za poskytnutie autobusu. Srdečná vďaka.

M. RAJNOHOVÁ, predsedníčka ZO SZPB Komjatice

Zatiaľ nemá majiteľa

Jedna zo štyroch dosiaľ existujúcich verzií tzv. Schindlerovho zoznamu nového majiteľa nenašla.

Štrnásťstránkový exemplár s dátumom 18. apríl 1945 ponúkali v aukcii na internetovom serveri s vyvolávacou cenou tri milióny dolárov, žiadny záujemca sa však neprihlásil.

Dokument napísaný písacím strojom obsahuje mená 801 mužov, ktorých nemecký priemyselník Oscar Schindler zachránil pred smrťou v koncentračných táboroch.

Zoznam zostavovaný Schindlerom a jeho účtovníkom Itzhakom Sternom prešlávil po celom svete rovnomenný film režiséra Stevena Spielberga z roku 1993. Jeden exemplár zoznamu sa nachádza v Múzeu holokaustu vo Washingtone, dva sú v memoriáli Jad vašem v Jeruzaleme.

ao

№	№.№.	№.№. und Vorname	datum	Beruf
1.	76201	Affenberg Boris	20. 2. 16	Metallarbeiter
2.	"	Appel Dinela	28. 7. 21	"
3.	"	Asb Nechela	26. 8. 20	"
4.	"	Barnah Lola	3. 7. 08	"
5.	"	Barth Helena	25. 12. 10	"
6.	"	Begleiter Valeria	18. 6. 21	Sanitärin
7.	"	Balger Hilde	13. 6. 14	Schreibkraft
8.	"	Berhang Elka	7. 4. 15	Metallarbeiterin
9.	"	Bernstein Golda	10. 11. 21	"
10.	76210	Bielfeld Franjo	31. 3. 22	"
11.	"	Blewat Felicia	25. 12. 24	"
12.	"	Bernstein Henja Malka	29. 8. 19	"
13.	"	Borger Anna	8. 3. 15	"
			19. 1. 14	"

Schindlerov zoznam.

Ilustr. foto: sachref.com.

Aktivity Galantánov

Oblasťný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Galante sa podieľal v prvom polroku tohto roka na viacerých podujatiach.

V spolupráci s mestom Galanta sme v apríli zorganizovali Beh oslobodenia Galanty. Tridsiatyprvý ročník mal rekordnú účasť. Zúčastnilo sa ho viac ako 530 bežcov. Príhovor za ObIV SZPB predniesol jeho predseda Jozef Janský. Podujatie sa začalo žiackymi a predškolskými kategóriami od 100 do

1500 m a pokračovalo hlavnou kategóriou – súťažným behom na 10 km a nesúťažným behom zdravia na 3 km.

Šiesteho mája sa členovia ZO a ObIV SZPB Galanta zúčastnili osláv 68. výročia ukončenia 2. svetovej vojny. Na pietnom akte položenia vencov k pamätníku SNP a k pamätníku francúzskym vojakom sme si pripomenuli významnú udalosť našich dejín.

Členovia ObIV SZPB v Galante sa 2. júna zúčastnili smútočnej trizny na Židovskom cintoríne v Galante. Symbolickým kamienkom sme si uctili obeť holokaustu.

ObIV SZPB

Trenčiansky samosprávny kraj,
Obvodný úrad Nové Mesto nad Váhom,
Oblasťný výbor Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov
v Novom Meste nad Váhom,
Obec Lubina v spolupráci s mestami a obcami podjavorinského
regiónu a Okresnou organizáciou SMER-SD Nové Mesto nad Váhom

usporiadajú

KRAJSKÉ OSLAVY 69. VÝROČIA SNP

v nedeľu 25. augusta 2013
na vrchu Roh pri Lubine

Česť a sláva padlým hrdinom SNP!

PROGRAM:
14.00 h PIETNY AKT KLADENIA VENCOV
(pamätník na vrchu Roh)
15.00 h KULTÚRNY PROGRAM
(amfiteáter Roh Lubina)
Účinkujú: Spevokol KLENOTNICA Bzince p. J.,
Dychová hudba Trenčianska dvanásťka, FS KÝČER Turá
Lúka, Umelecký súbor SUDARUŠKA Brno, Mirka Klimentová

**STRETNUTIE GENERÁCIÍ PRI VATRE
v sobotu 24. augusta 2013 (amfiteáter Roh Lubina)**
18.00 h Ukážka bojov z II. svetovej vojny,
vystúpenie hudobnej skupiny LUKAS BAND

Ad: Kto má záujem likvidovať všetko, čo súvisí s menom

Jána Nálepku

Kapitán Ján Nálepka, hrdina Sovietskeho zväzu, je skutočne osobnosťou, ktorá je nezaslúžene na okraji záujmu súčasnej spoločnosti. V tomto súhlasím s autorom článku Vladimírom Mezencovom.

Skutočne musíme urobiť ešte veľmi veľa, aby sme dokázali vrátiť mu miesto v našom vedomí, ktoré si skutočne zaslúži. Obrazne povedané, stiahnime ho z neba, kde ho stavali do roku 1989, vytiahnime ho z pekla, kde ho zniesla súčasná akože „objektívna“ historická veda, vráťme ho medzi nás ako mimoriadne vzdelaného, inteligentného, obľúbeného, sympatického a zodpovedného človeka.

Bol to kultúrny multitalent, športovec. Veľký patriot, slovanofil, so silným sociálnym cítením. Nebol členom Komunistickej strany, ale chcem poopraviť autora článku v tom, že Ján Nálepka pokračoval

v politickej línii svojho otca, angažoval sa v prospech Agrárnej strany, na čele ktorej stál Milan Hodža. Ešte ako študent sa stal členom jej mládežníckej organizácie Rolníckeho dorastu. Na sekretariáte tejto strany v Spišskej Novej Vsi o ňom písali ako o „nezvyčajne agilnom a perspektívnom mladom pracovníkovi, ktorý si zaslúži všemožnú podporu strany“.

S čím však nemôžem súhlasiť vôbec, je záver článku Vladimíra Mezenceva. Slovenský zväz protifašistických bojovníkov zorganizoval v minulom roku pri príležitosti stého výročia narodenia kpt. Jána Nálepku celú sériu podujatí a aktivít. Vďaka ústretovosti a pochopeniu nášho veľvyslanca na Ukrajine Pavla Hamšika sme zorganizovali v spolupráci s Múzeom Veľkej vlasteneckej vojny v Kyjeve výstavu o kapitánovi Nálepku a spoluorganizovali sme spomienkové slávnosti v Ovrúči.

Na Slovensku sme sa stretli s veľkou ústretovosťou a pochopením najmä v rodnej obci Jána Nálepku v Smižanoch.

Vďaka podpore a reálnej pomoci, najmä pána starostu Michala Kotrádyho, sme zorganizovali za účasti veľvyslanectiev Bieloruska, Ruska a Ukrajiny v kaštieli v Smižanoch dvojdňovú medzinárodnú odbornú konferenciu – 100. výročie na-

Na Slovensku sme sa stretli s veľkou ústretovosťou a pochopením najmä v rodnej obci Jána Nálepku v Smižanoch. Vďaka podpore a reálnej pomoci, najmä pána starostu Michala Kotrádyho, sme zorganizovali za účasti veľvyslanectiev Bieloruska, Ruska a Ukrajiny v kaštieli v Smižanoch dvojdňovú medzinárodnú odbornú konferenciu – 100. výročie narodenia kpt. Jána Nálepku.

rodienia kpt. Jána Nálepku. Tu odzneli veľmi podnetné odborné referáty, ktoré poskytli mnohé nové pohľady na jeho život. Mimochodom, aj za prítomnosti brata kapitána Ing. Jozefa Nálepku. Tieto poznatky boli uverejnené aj v našom Bojovníku v metodickej dvojstrane.

S Múzeom Spiša v Spišskej Novej Vsi sme spolu s obcou zrevitalizovali rodný dom Jána Nálepku, pripravili v Národopisnom múzeu v Smižanoch samostatnú výstavu Ján Nálepka – poznámy, nepo-

známy..., ukážky partizánskych bojov a pod.

Mohol by som ešte pokračovať vo výpočte ďalších aktivít, ktoré sme urobili, ale myslím, že najpodstatnejšie je poznanie, ktorým by som chcel názor Vladimí-

ra Mezenceva vyvrátiť. Slovenský zväz protifašistických bojovníkov na hrdinu Sovietskeho zväzu kpt. Jána Nálepku nezabúda a vzhľadom na naše skúsenosti, ústretovosť, pomoc i pochopenie všetkých zúčastnených musím povedať, že v rodnej obci, na Spiši, či vôbec na Slovensku na Jána Nálepku nezabúdajú. Avšak aké miesto bude mať v historickom i aktuálnom povedomí našej spoločnosti, žiaľ, nezávisí len od nás. Ale aj od nás...

Roman HRADECKÝ, tajomník ÚR SZPB

Smižany sa za svojich rodákov nehanbia

Obyvatelmi našej obce som bol upozornený na článok „Kto má záujem likvidovať všetko, čo súvisí s menom Jána Nálepku“ od Vladimíra Mezenceva, ktorý vyšiel v Bojovníku č. 13/2013.

Autor sa v ňom zamerával na vysokoškolský internát v Košiciach na ul. F. Urbánka, ktorý svojho času niesol meno kpt. J. Nálepku. Internát prišiel o meno a nikto z kompetentných nevie, kedy a prečo. Neprináleží mi tieto skutočnosti hodnotiť alebo inak sa k nim vyjadrovať.

V závere svojho článku zrazu autor prešiel k rodnej obci kpt. J. Nálepku, k Smižanom, kde suverénne skonštatoval, že k jeho menu sa vôbec nehľasia ani niektorí predstavitelia obce. Nazval to tragikomickou snahou. Urobil to na základe posúdenia 8-stranového bulletinu pod názvom Slovenský raj – Smižany, ktorý obec vydala v roku 2008 na propagáciu cestovného ruchu. V bulletine totiž medzi známymi osobnos-

tami Smižan nebolo uverejnené meno kpt. J. Nálepku.

Konštatovanie autora Vladimíra Mezenceva je nezmysel. Ak chce niekto niečo tvrdiť o konaní a snahe iného, mal by si v prvom rade overiť všetky dostupné informácie. Obec Smižany sa za svojich slávnych rodákov vôbec nehanbí, ale sa k nim hrdo hlási a patrične ich propaguje. Každý rok pri oslavách výročí oslobodenia obce, ukončenia 2. svetovej vojny a SNP delegácia o. i. položí kyticu kvetov alebo veniec k rodnému domu kpt. J. Nálepku. Jeho meno je uvedené v autobiografii našej obce – „Smižany na prahu tretieho tisícročia“, ktorá bola vydaná v roku 2004 pri príležitosti 750. výročia prvej písomnej zmienky o obci. Uvádzame ho v Pláne hospodárskeho a so-

ciálneho rozvoja obce. Krátky životopis je zverejnený na webovom sídle obce www.smižany.sk. Vo vestibule radnice je inštalovaná bronzová socha kpt. Nálepku na koni od akademickej sochárky Anny Kišákovéj. V zrekonštruovanom kaštieli sme v júni 2012 otvorili stálu výstavu osobností obce pod názvom

Obec Smižany sa za svojich slávnych rodákov vôbec nehanbí, ale sa k nim hrdo hlási a patrične ich propaguje. Každý rok pri oslavách výročí oslobodenia obce, ukončenia 2. svetovej vojny a SNP delegácia o. i. položí kyticu kvetov alebo veniec k rodnému domu kpt. J. Nálepku.

„Naši slávnici“. Čestné miesto je vyčlenené kpt. Nálepku. V mesačníku Smižiansky hlásnik na pokračovanie uvádzame životopis každého rodáka, ktorý je takouto osobnosťou, kpt. Nálepku nevynímajúc (september 2012). Obec spomienkovou slávnosťou a kultúrnym programom si pripomenula 90. vý-

ročie (v r. 2002) a 95. výročie (v r. 2007) narodenia. Každý rok finančne podporujeme činnosť Múzea Spiša a Národopisné múzeum Smižany (v zriaďovateľskej pôsobnosti Košického samosprávneho kraja), ktoré spravuje rodný dom kpt. Nálepku a všetky pamiatkové predmety v ňom.

Bez váhania sa obec v roku 2012 zapojila do príprav a organizovania osláv 100. výročia narodenia kpt. Nálepku (brig. gen. in memoriam). Po oslovení zo strany ÚR SZPB obec bola spoluorganizátorom osláv. Viackrát som predtým túto záležitosť prejednával na zasadnutiach obecnej rady a obecného zastupiteľstva. Poslanci sa vyjadrili, že urobíme všetko pre dôstojné oslavy. Obec usporiadala v spolupráci so SZPB dvojdňovú medzinárodnú konferenciu, vrátane kultúrneho programu, ktorá mapovala civilný a vojenský život nášho rodáka. Pomohli sme Múzeu Spiša s realizáciou výstavy v národopisnom múzeu pod názvom „Ján Nálepka – poznámy, nepoznaný...“ Veľmi pekný kultúrny program pri otvorení výstavy pripravili učiteľia a žiaci na ul. Komenského. Na konferencii a výstave sa zúčastnili aj zástupcovia veľvyslanectiev Ruska, Ukrajiny a Bieloruska. V priestoroch múzea sa odohrala ukážka bojov o železničnú stanicu v Ovrúči, v ktorých kpt. Nálepka padol.

Obec bola spoluorganizá-

torom a finančne prispela na akciu Aeroshow na letisku v Spišskej N. Vsi, ktorá sa konala 8. 9. 2012 v rámci kultúrno-spoločenskej akcie Dni mesta. Aeroshow bola venovaná 100. výročiu narodenia generála J. Nálepku.

Z toho vyplýva, že obec si osobnosť Jána Nálepku váži a venuje mu patričnú pozornosť. V galérii „Naši slávnici...“ máme doteraz 19 osobností smižianskej histórie. Nechceme a ani nemáme v úmysle robiť medzi našimi slávnymi rozdiely. V galérii majú svoje miesto duchovní otcovia, verejní činitelia, učiteľia, literáti, speváci, herci a športovci. Každý z nich svojou prácou, duchovným pôsobením, neúnavným rozvíjaním vedomostí, talentu, mravnými zásadami pôsobí ako príkladná osobnosť vzbudzujúca všeobecnú úctu.

V bulletine Slovenský raj – Smižany je uvedených iba sedem. Aj ostatní, ktorí tam nie sú, majú byť urazení? Bulletin je v prvom rade venovaný cestovnému ruchu a propagácii Slovenského raja.

Ústredná rada SZPB s obcou Smižany spolupracovala pri organizácii a realizácii osláv 100. výročia narodenia kpt. Nálepku a mala o aktivitách obce reálnu predstavu. Prípadne si mohla všetko overiť na Oblastnom výbore SZPB v Spišskej N. Vsi alebo priamo vo svojej organizácii v Smižanoch. Je smutné, že jeden nezainteresovaný autor pred celým Slovenskom znevážil prácu mnohých ľudí a organizácií pôsobiacich v obci Smižany, ktorí túto prácu robia častokrát vo voľnom čase, dobrovoľne bez nároku na odmenu.

Michal KOTRADY, starosta obce

Zubatá na mňa poslala zubatého!

Pýtajte sa ministerky zdravotníctva Zuzany Zvolenskej

Vážení čitatelia, prinášame vám novú rubriku, v ktorej bude ministerka zdravotníctva Zuzana Zvolenská odpovedať na vaše otázky.

Tie môžete poselať na adresu bojovnik@szpb.sk.

■ Počula som o novej kampani ministerstva zdravotníctva, ktorá sa volá Pýtajte sa lekára. Čoho sa táto kampanť týka? Anna Nováková, Zvolen

Možno ste si aj vy položili otázky, ako napr. kedy ísť na preventívnu prehliadku, ako získať lacnejší, ale účinný liek, čo sú to generiká...? Nuž a nová kampan ministerstva zdravotníctva – „Pýtajte sa lekára“ – podáva pacientom pomocnú ruku pri získavaní kvalifikovaných informácií a cenných rád, ktoré sa týkajú zdravotnej starostlivosti. Aby sa pacienti dozvedeli odpovede na otázky, aby boli informovaní. Niektoré odpovede nájdu záujemcovia prostredníctvom novej aplikácie na webovej stránke ministerstva zdravotníctva. Inšpiráciou môžu byť aj plagáty, na ktorých sú niektoré z najčastejších patientskych otázok. Skúsenosti z praxe naznačujú, že pacienti často nevedia, ako správne užívať lieky, kedy navštíviť lekára, aké otázky mu vlastne adresovať... Kvalitné odpovede však môžu pacientom v mnohých prípadoch pomôcť. Teší ma, že sa nám podarilo pripraviť informačnú kampan pre občanov SR, ktorá ich bude motivovať k tomu, aby sa pýtali a získavali informácie. Súčasťou kampane „Pýtajte sa lekára“ je novinka na webovej stránke nášho ministerstva, v novej aplikácii nájdu pacienti informácie rozdelené do

troch oblastí: základné pojmy, otázky pre môjho lekára a praktické informácie. Medzi základnými pojmami sú napríklad: charakteristika generického lieku, interakcie liekov, informácie o správnom užívaní liekov. V praktických informáciách sa budú môcť oboznámiť napríklad s obsahom jednotlivých preventívnych prehliadok, ktoré sú hrazené z verejného zdravotného poistenia, a v kategórii „Otázky pre môjho lekára“ nájdu inšpiráciu, čo sa pýtať nielen svojho praktického lekára ale aj špecialistu. Práve takéto informačné kampane prispievajú k vzdelávaniu pacientov. Zvyšovanie ich vedomostí pomáha prevencii, v konečnom dôsledku teda ochraňuje zdravie. A samozrejme, nesmieme zabudnúť ani na ekonomický aspekt získaných informácií. Pacienti totiž často nevedia, že napríklad prostredníctvom generických liekov získajú rovnako účinnú liečbu, ktorá však ich peňaženky stojí menej ako liečba originálnymi liekmi. O novinkách v rámci kampane sa pacienti dozvedia aj prostredníctvom plagátov, ktoré nájdu v štátnych nemocniciach a kluboch dôchodcov po celom Slovensku. Ministerstvo zdravotníctva začalo kampan na svojej webovej stránke 1. júla 2013.

UVB žiarenie je hrozbou najmä v letných mesiacoch

Intenzita UVB žiarenia, a teda aj hrozba spálenia, sa mení podľa miesta a času. Narastá hlavne v letných mesiacoch. „Žiarenie silnie, aj keď ste bližšie k rovníku, takže na dovolenke v Stredomorí alebo afrických krajinách si treba dávať väčší pozor. To isté platí, aj keď sa chystáte do hôr,“ povedala Alena Pallová z Inštitútu estetickej medicíny.

príjemne chladí, ale obsahuje bielkoviny, ktoré pokožka použije pri regenerácii,“ uzavrela Pallová.

Každá koža má inú citlivosť na slnečné žiarenie, pričom najohrozenejšia je jemná detská koža, prípadne ľudia so

Odporúčaná dávka opaľovacieho krému pre priemerného človeka sú podľa jej slov až dve polievkové lyžice na jedno natretie.

Ilustr. foto: TASR, F. Iván

Odporúčaná dávka opaľovacieho krému pre priemerného človeka sú podľa jej slov až dve polievkové lyžice na jedno natretie. „Aj keď sa môže zdať, že je to veľa, ak nanesiete menšie množstvo, nedosiahnete porovnateľnú ochranu. Krém nanášajte najmenej pol hodinu predtým, ako sa vystavíte slnečným lúčom. Ďalej sa krémujte minimálne

každé dve hodiny,“ priblížila Pallová.

Ochranný faktor v praxi udáva, ako dlho možno byť na slnku bez spálenia pokožky. Napríklad ochranný faktor 15 znamená, že človek môže byť na slnku 15-krát dlhšie ako bez natretia. „Tradičné riešenie, ktoré poznali už naše staré mamy, je natrieť spálené miesto smotanou. Tá nielenže

svetlou a citlivou kožou. Ako prevencia vzniku kožnej rakoviny sa odporúča vyhýbať sa slnečným lúčom medzi 10.00 až 15.00 h. Deti do troch rokov života by nemali byť vystavené ich účinkom vôbec. Väčšie riziko vzniku kožného nádoru je u ľudí so svetlejšou pokožkou, fototypmi I a II, ľudí s množstvom materských znamienok.

red TASR

Chata PARTIZÁN

Ponúkame príjemné ubytovanie v krásnom prostredí v Jánskej doline v malebnej dedinke Liptovský Ján, ktorá ponúka množstvo aktivít na voľný čas a dovolenku. Termálne pramene, termálne kúpalisko, možnosť turistiky, návšteva Stanišovskej jaskyne sú v blízkosti chaty.

Chata má kapacitu 16 lôžok a 3 prístelky, kompletne sociálne vybavenie (3 wc, 3 sprchy), kuchynka s možnosťou vlastného varenia, terasa, 2 spoločenské miestnosti a vlastné parkovisko. Posedenie pri ohnisku je hosťom k dispozícii.

Cena pre členov SZPB a ich rodinných príslušníkov 9 € osoba/noc.

Kontakt:

+421 911 492 772 ■ chata-partizan@chata-partizan.eu ■ www.chata-partizan.eu

Badín a SNP v spomienkach

Devätnásteho júla uzrela svetlo sveta kniha *Badín a SNP v spomienkach*. Prezentácia knihy bola v Múzeu SNP v Banskej Bystrici, za účasti sponzorov, pozvaných hostí, ako aj členov Klubu priateľov Múzea SNP. Klub knihu spracoval a zabezpečil jej vydanie.

Autorom knihy je Ondrej Danko, predseda ZO SZPB v Badíne. Formou spomienok občanov zachytáva udalosti v obci pred vyhlásením SNP, počas povstaleckých bojov, po potlačení povstania, až po oslobodenie obce sovietskou a rumunskou armádou v marci 1945.

Prvá časť knihy obsahuje Historické záznamy účastníka SNP, evanjelického farára Andreja Ľudovíta Katinu, ktorý popísal život obce cez toto vojnové obdobie. V druhej časti sú uvádzané konkrétne

príbehy Badínčanov, ktorí stáli pri sebe v dobrom i zlom, bez ohľadu na spoločenské postavenie či vierovyznanie, odhodlane pomáhali povstaleckým vojskám, najmä 2. čs. paradestnej brigáde a partizánom v badínskych horách. Spomenutí sú aj občania, ktorí či už na východnom fronte alebo priamo v povstaní položili svoje životy. Tretiu časť tvorí obrázková príloha.

Autor spolu so svojím pracovným kolektívom dúfa, že predmetná publikácia si nájde cestu k občanom Badína, ale

aj ostatným záujemcom, aby im pripomenula dobu, postoj, zážitky i odkaz našich predkov, ktorí už nie sú medzi nami.

V prípade záujmu o knihu sa obráťte na ZO SZPB v Badíne.

Martin HUĐOBA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Pozývame vás na 25. ročník turistického pochodu

Náučným partizánskym chodníkom

Podujatie sa uskutočňuje pri príležitosti 69. výročia SNP 24. augusta na trase Skýcov – Zlatno. Začiatok o 8. hod. pri pamätníku SNP v obci Skýcov, pokračuje 12 km peším pochodom do obce Zlatno, kde oslavy vyvrcholia pri pamätníku SNP o 14.00 hod.

Záujemcovia z okolia Nitry budú prepravení mimoriadnymi autobusmi z Nitry – odchod o 7. hod. zo Župného námestia.

Účastníkom ponúkame pekné zážitky z nádhernej prírodnej scenérie a krásy tohto ešte ekologicky čistého prostredia, zoznámenie sa s históriou odboja v kraji pod Tribečom. Pravidelní účastníci majú možnosť stretnutia s priateľmi rôznych vekových kategórií.

predsedníctvo ObĽV SZPB v Nitre, štáb PCh Skýcov – Zlatno

Druhú svetovú vojnu si SZPB prip

V Novom Meste nad Váhom hodnotili

Na nedávnej členskej schôdze, sa stretli členovia a sympatizanti Klubu zväzu vojakov SR v Novom Meste nad Váhom. Schôdzu viedol predseda Rady klubu ZV SR Štefan Bumbál, ktorý privítal hostí, všetkých ich členov a sympatizantov.

Správu o činnosti Rady klubu a klubu ZV SR v Novom Meste nad Váhom za mesiace február až máj 2013 predniesol jej člen Kamil Krištofík. Činnosť Rady klubu a klubu ZV SR sa v tomto období riadila plánom činnosti na 1. polrok 2013. Ciele a úlohy stanovené v pláne sa darilo plniť. Aktívne a iniciatívne v tomto období pracovala Rada klubu a jej členovia. Zasadania Rady klubu

sa konali štyrikrát, pravidelne raz za mesiac.

Na schôdzi boli udelené jubilatantom blahoprajné listy Rady klubu a pamätné listy od Zväzu vojakov SR.

Je dôležité, že členovia a sympatizanti Klubu ZV SR v Novom Meste nad Váhom sa schádzajú pravidelne, majú sa o čom porozprávať a pospomínať.

Viliam SOLOVIČ

Cesta bojovníkov SNP

Základná organizácia SZPB v Očovej uskutočnila 18. júla poznávací zájazd s trasou Nemecké – Čierny Balog – Vydrovo (skanzen) – Sihla.

Bol nás plný autobus. Nielen ľudí v staršom veku, ale aj veľa mladých a detí, ktorým starí rodičia a rodičia chceli ukázať to, na čo netreba nikdy zabudnúť. Aj počasie nám prialo. Prvou zastávkou bolo múzeum v Nemeckej a Pamätník obetiam. V januári 1944 počas ôsmich dní Nemci v niekdajšej vápenke upálili 900 obetí. Boli to ľudia židovskej národnosti, ale aj iní, ktorých priviezli z banskobystrickej nemocnice, kde ich postupne sústreďovali.

V expozícii múzea sme si mohli v myslí premietiť, čo tí ľudia alebo ich blízki prežívali, ale atmosféra tých chvíľ sa nedá celkom precítiť. Predmety, pozostatky po obetiach, tie drobnosti sú reálnymi boľavými spomienkami.

Z Nemeckej sme sa presunuli do Brezna, ktoré bolo jedným z hlavných bodov povstaleckého trojuholníka okrem Zvolena a Banskej Bystrice, odtiaľ do Čierneho Balogu, z ktorého po vyhlásení SNP až 600 mužov sa prihlásilo k partizánskej brigáde. Priamo v horách

fašisti zavraždili 150 ľudí a 60 obyvateľov rómskeho pôvodu upálili. Čiernohorskou železnicou, ktorá píše svoju históriu od roku 1908, sme sa previezli do Vydrovskej doliny, kde sme si prezreli jedinečný a poučný skanzen. Cestou do Hriňovej sme sa zastavili na partizánskom cintoríne na Tlstrom javore, kde je pochovaných 76 partizánov. Z Poľany, kde boli dve partizánske nemocnice, sa po potlačení Povstania snažili dopraviť chorých a ranených do bezpečia, ale cestou ich jednotky SS postrieľali. Mŕtvych partizánov zniesli dolu až po roztopení snehu a pochovali. Mená na hrobch nie sú, ale na Pomníku padlých je položená kytica kvetov, takže ľudia nezabudli a prejavujú im vďaka aj takýmto spôsobom. Cintorín je v krásnej prírode a okolie dýcha spomienkami.

Poznávací zájazd splnil svoj účel. Zastavili sme sa pri hrobch hodnotných ľudí, ktorí s rizikom straty života bojovali proti nepravosti, zlu a násilium. Zuzana FILOVÁ

Delegácia SZPB si prezrela v Moskve aj rehabilitačné centrum.

Pohľad na časť prítomných na schôdzi Klubu zväzu vojakov SR v Novom meste nad Váhom. Zľava pplk. v.v. Horst Hladlovský, plk. v.v. Jozef Dvorštiak, plk. v.v. Štefan Bumbál, pplk. v.v. Kamil Krištofík, pplk. v.v. Milan Jakubec.

Foto: V. Solovič

Na návšteve u priateľov – spoluobojo

Na pozvanie Moskovskej rady veteránov vojny (MRVV) a ozbrojených síl navštívila ju štvorčlenná delegácia SZPB v zložení Karol Kuna, Ján Chudík, Juraj Bilo a Mário Vittorio Derdul. Cieľom návštevy bolo získať skúsenosti z práce MRVV, zoznámiť sa s jej organizačnou štruktúrou v spoločenskom postavení veteránov, s ich sociálnym a zdravotným zabezpečením.

Súčasne ich informovať o práci SZPB, jeho štruktúre a podmienkach, v akých slovenskí veteráni pracujú a žijú. Na Vnukovskom letisku delegáciu srdečne privítali zástupcovia MRVV Vitalij M. Mešik a V. L. Bulgakov. Na druhý deň delegácia navštívila Múzeum Veľkej vlasteneckej vojny na Poklonej hore.

Múzeum veľkej vlasteneckej vojny

Múzeum je zasvätené dvom významným vlasteneckým vojnám, a to

r. 1812 proti Napoleonovi a Veľkej vlasteneckej vojne r. 1941–1942, víťazstvu proti fašistickému Nemecku. Nachádza sa na 135-hektárovej ploche a plocha budovy má 44-tisíc metrov štvorcových. Bola postavená k 50. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny.

Pred vlastnou budovou je obelisk 141 m vysoký, ktorý zobrazuje 1418 dní bojov proti fašistickému Nemecku a jeho satelitom. Vnútorne členenie je riešené päťcípovým hviezdicovým typom,

v každom je umiestnená úžasne zobrazená panoráma bojov, začínajúc bojom o Moskvu, bitka o Stalingrad, blokáda a boj o Leningrad, najväčšia tanková bitka pri Kursku a dobytie Berlína. S veľkou pokorou a úctou človek vníma prejavy a hrdinstvo Červej armády zobrazené na plátnach sovietskych umelcov.

Delegácia položila kvety k Pomníku víťazstva a k pamiatke tých, ktorí položili životy za záchranu ľudskej dôstojnosti sovietskeho ľudu a národov Európy. Veď ZSSR niesol najväčšiu ťarchu vojny i najväčšie obete, ktoré dosiahli 29 miliónov životov, z toho 9 miliónov vojakov a dôstojníkov. Z múzea sme odchádzali s veľkou pietou

a obdivom hrdinstva sovietskych národov, ktorí priniesli i nám oslobodenie od fašizmu.

V dome veteránov

V ten istý deň sme navštívili Moskovský dom veteránov na Olympijskom prospekte, dom 7 – rehabilitačné centrum. Rehabilitačné centrum existuje 21 rokov, vzniklo v zložitej dobe ZSSR. Za jeho vznik sa mimoriadne zaslúžil generál Aušov, ktorý bol predsedom veteránov boja za mier, a k nemu sa pridal primátor mesta Moskvy Lužkov, ktorý má pozitívny vzťah k veteránom.

Dom veteránov plní tri základné úlohy: liečebno-rehabilitačnú činnosť s ubytovaním, rehabilitáciu

– bez ubytovania – a poskytovanie lekárskej a inej pomoci do domu.

Moskovská mestská rada veteránov

Tretí deň pobytu bol vyhradený na stretnutie s vedúcimi predstaviteľmi Moskovskej mestskej rady veteránov. Delegáciu prijal prvý námestník Georgij I. Paškov s ďalšími vedúcimi pracovníkmi mestskej rady.

Po vzájomnom predstavení G. I. Paškov privítal našu delegáciu a v obširnom vystúpení informoval o organizačnej štruktúre mestskej moskovskej rady, o jej práci, zameraní, počte členov, o sociálnej a zdravotnej starostlivosti, o výchove mladej generácie k patrio-

Domína na Slovensku i v zahraničí

Foto: kk

Dom veteránov v Moskve delegáciu SZPB tiež zaujal.

Foto: kk

Dievčatá zo ZŠ v Báhoňi si vyskúšali svoju odvahu na mieste pilota vrtuľníka.

Foto: mb

Chlapcov zo ZŠ v Báhoňi zaujali najmä rakety.

Foto: mb

Za poznaním histórie

Základná organizácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Báhoňi v spolupráci so Základnou školou s Materskou školou pripravila koncom školského roka pre 45 žiakov náučno-poznávací autobusový zájazd do Piešťan a Podolia.

Hlavným cieľom bolo v rámci vlastivedy i brannej výchovy oboznámiť žiakov nielen s vojenskou technikou, ale aj s konkrétnymi udalosťami z obdobia Slovenského národného povstania na území západného Slovenska. Najmä s pôsobením partizánov 2. Stalinovej brigády nielen v podjavorinskom kraji, ale i v Malých Karpatoch s výpadmi do blízkosti Báhoňa, kde vyhodili do povetria železničnú trať.

Na vlastné oči žiaci videli zbrane, ktoré doteraz čiastočne poznali iba z filmov – ľahkú obrnenú techniku, tanky a ťažkú pásovú obrnenú techniku, exponáty delostrelectva, mechanizmy ženíjného vojska, rakety, bojové a stíhacie lietadlá. Poznávacia časť zájazdu bola venovaná prehliadke Parku miniatúr v Podolí s dobovými rekonstruk-

ciami slovenských hradov, zámkov a vzácných sakrálnych pamiatok z obdobia Veľkej Moravy. Na tomto každoročnom spoločnom podujatí žiaci sa oboznamujú aj s činnosťou a poslaním Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, čo je účinná forma propagácie zväzu medzi mládežou

V rámci úzkej spolupráce so školou základná organizácia pripravila fotokópie autentických písomných a fotografických dokumentov pre inštalovanie trvalej expozície o priamych účastníkoch protifašistického odboja z Báhoňa na východnom i západnom fronte a v Slovenskom národnom povstaní. Takto žiaci budú mať možnosť rozšíriť si vedomosti o druhej svetovej vojne a podiele svojich starých rodičov na porážke okupantov.

Milan BUŠO

Trvalá spomienka

Mesto Modra v úzkej spolupráci s našou základnou organizáciou SZPB každoročne organizuje spomienkové stretnutia občanov pri Pamätníku oslobodenia v mestskom parku. Pri tejto príležitosti kladieme kytice a vence k pamätníkom a pamätným tabuliam v Modre, časti Kráľová, a v rekreačnom stredisku Harmónia.

Jednou z viacerých pamätných tabulí je aj spo-

mienka na padlého černoarmejca Vasju Ivanoviča Stolbova na vile Bratislava v Harmónii. Smutné, ba až tragické, je to, že jeho život skončil, keď už slnko slobody vysielalo svoje lúče sponad hôr Malých Karpát.

Návštevníci Harmónie cestou na Zochovu chatu sa neraz zastavia na tomto pamätnom mieste, odtrhnú kytičku kvetov a položia k pamätnej tabuli.

ZO SZPB Modra

Bojovníkov

tizmu a spolupráci s primátorom Moskvy.

Súčasná moskovská organizácia má viac ako milión členov, 10 okresných, 123 miestnych a 1044 základných organizácií budovaných na princípe daného územného celku. 244 organizácií je pri výrobných závodoch a úradoch a 73 pri vysokých školách.

Do mestskej veteránskej organizácie patrí aj 48 kolektívnych právnických členov. Moskovská mestská rada na zabezpečovanie svojich úloh má 11 stálych spoločenských komisií. Jednu z najdôležitejších úloh zohráva sociálno-bytová komisia, ktorá sa riadi heslom „zlepšovať život veteránom“. Vo svojej práci úzko

spolupracuje s moskovskými orgánmi sociálnej ochrany, zdravotníctva, spotrebiteľského trhu a služieb, výborom spoločenských zväzov a výborom pre bytovú politiku mesta Moskvy. Komisia intenzívne pracuje na zlepšovaní životných podmienok veteránov vojny. Výsledkom jej práce je, že v Moskve napr. viac ako 300 obchodov poskytuje do 20 % zľavy na tovar spotrebiteľského koša. Sú to také obchody ako „Kopejka“, „Piateročka“, „Diskanteria“. Známy je tiež obchod Superservis – sociálny obchod, ktorý každodenne obsluhuje 300–400 veteránov a ku každému majú svoj osobitý prístup, teplý priateľský vzťah.

Pozdravy zo Slovenska

Delegácia SZPB poďakovala vedeniu mestskej organizácii za

pozvanie, za srdečné prijatie, starostlivosť, ako aj obšírny výklad o práci mestskej organizácie. Súčasne bol odovzdaný pozdrav od predsedu SZPB P. Sečkára. Informovali sme ruských priateľov, veteránov vojny, o postavení nášho zväzu. O jeho práci v zložitých podmienkach po r. 1989, keď dostali priestor rôzni pseudohistorici znevažujúci boj proti fašizmu, SNP a protifašistických bojovníkov. V závere nášho vystúpenia bola odovzdaná medaila kpt. Nálepku-Repkina – Hrdinu Sovietskeho zväzu, predsedovi moskovskej mestskej rady veteránov, účastníkovi vojny, dvojnásobnému hrdinovi socialistickej práce, vyznamenanému šiestimi Radmi Lenina a dvoma Radmi VVV I. stupňa, poslancovi Ruskej dумы Vladimirovi Ivanovičovi Dolgichovi. Me-

dailu v jeho zastúpení prevzal prvý námestník MGSV G. I. Paškov. Druhá medaila bola odovzdaná prvému námestníkovi predsedu Moskovskej mestskej rady veteránov Georgejovi Ivanovičovi Paškovi.

Bohatý program

Štvrtý deň bolo stretnutie s vedením a aktívom severozápadného administratívneho okruhu Moskvy. Delegáciu privítal predseda so svojimi spolupracovníkmi. Ukázal nám priestory práve zrekonštruovanej budovy. Rekonštrukcia budovy a celé zariadenie išlo z prostriedkov rozpočtu mesta. Rada veteránov severozápadného okruhu sa zaraďuje medzi jednu z najlepších v Moskve. Veľmi dobrých výsledkov dosahuje najmä pri práci s mládežou. Za minulý rok uskutočnili 300

stretnutí s mládežou. Vo večerných hodinách sme boli v Divadle ruskej armády na predstavení Dobrého vojaka Švejka. V piaty deň položením kvetov k večnému ohňu neznámeho vojaka pri Kremľskej stene sme vzdali úctu všetkým tým, ktorí položili život i za naše oslobodenie. Položením kvetov k soche maršala Žukova sme vzdali hold tomuto veľkému stratégovi a veliteľovi. Popoludní sme navštívili Treťjakovskú galériu. Prehliadka obrazov starých ruských umelcov bola veľkým umeleckým zážitkom, doplnená vynikajúcim sprievodným slovom sprievodkyne múzea.

Šiesty deň sme sa srdečne rozlúčili s ozajstnými priateľmi, obohatení o skúsenosti Moskovskej rady veteránov vojny.

Karol KUNA

Ján Papánek

(24. 10. 1896 – 30. 11. 1991) – DIPLOMAT

Vo svete uznávaný diplomat, slovenský rodák Ján Papánek, celý život zastával princípy demokracie a statočne za ne bojoval. Politická situácia mu po roku 1948 znemožnila návrat na Slovensko, dožil sa síce aj pádu komunizmu roku 1989, ale vtedy už nemal síl vrátiť sa do vlasti. Napriek tomu zostal svojmu rodisku vždy verný a takisto verne mu slúžil aj v službách diplomacie.

Narodil sa v Brezovej pod Bradlom 24. októbra 1896 a tam vychodil aj ľudovú školu. Na gymnáziu študoval v neďalekom Jevičku na Morave a neskôr v Strážnici. Štúdium mu prerušila prvá svetová vojna a musel narukovať do rakúsko-uhorskej armády. Dostal sa do zajatia, so spolubojovníkmi vystriedal niekoľko zajateckých táborov a po vyslobodení sa zapojil do oslobodzovacích bojov dohodových mocností. Koncom vojny mu v Ríme M. R. Štefánik zveril redigovanie časopisu pre legionárov *V boj!*

Po vojne sa Ján Papánek vrátil domov, aby si dokončil strednú školu. Po maturite znovu odišiel do zahraničia, na Sorbonu v Paríži, kde študoval medzinárodné právo a politické vedy. Roku 1923 ako prvý Slováčok v tejto škole dostal titul doktor práv.

V diplomatických službách začal Ján Papánek pracovať roku 1922. Najskôr sa dostal do Budapešti, kde bol dva roky obchodným atašé. Prišla tam za ním aj jeho budúca žena Betka, s ktorou sa zosobáčil roku 1926 v Chicagu. Je zaujímavé, že do histórie slovenskej diplomacie vstúpila popri svojom manželovi aj ona, hovorí o nej ako o vyslankyni žien sveta. Otec Betky Papánkovej pochádzal z Brezovej pod Bradlom, ale

ona sa už narodila v Chicagu, kde neskôr vyštudovala sociológiu. Manžela sprevádzala na všetkých jeho diplomatických postoch, ale nikdy nezostala iba v role manželky diplomata, angažovala sa v sociálnych, humanitných a spo-

Na snímke žiaci na výstave o J. Papánkovi.

Foto: TASR, R. Bihary

čenských organizáciách a aktívne vystupovala v československom i svetovom ženskom hnutí.

Ján Papánek pokračoval v diplomatickej praxi ako obchodný atašé vo Washingtone a začiatkom tridsiatych rokov pracoval na Ministerstve zahraničných vecí v Prahe, jeho manželka v tom čase pôsobila v Československej ženskej rade, v Československom Červenom kríži (medzi jej najbližšími spolupracovníčkami boli Alica Masaryková, Milada Horáková) a spolu s manželkou Milana Hodžu viedla slovenský spolok Živena. Ján Papánek bol v Prahe parlamentným spravodajcom ministerstva, riadil Spoločnosť slovenského domu

a zastupoval Československo vo viacerých medzinárodných organizáciách. Bol veľmi aktívny aj počas abdikácie prezidenta T. G. Masaryka, keď inicioval dohodu medzi Edvardom Benešom a Milanom Hodžom pri voľbe premiéra

ciami, najviac so Zväzom evanjelických žien v Amerike.

Zmena v živote rodiny Papánkovcov nastala koncom vojny, keď sa Ján Papánek ako tajomník československej delegácie zúčastnil na konferencii v San Franciscu,

do rodnej krajiny nadhlo zatvoril.

Už niekoľko dní po prevrate Papánek podal protest generálnemu tajomníkovi OSN a obvinil Sovietsky zväz zo spoluúčasti na prevrate a po doposiaľ nie celkom vysvetlenej smrti vtedajšieho ministra zahraničných vecí Jana Masaryka svoj protest zopakoval. Dôsledkom toho bol z OSN odvolaný a jeho diplomatická kariéra sa predčasne skončila. Uplatnenie našiel na newyorskej univerzite, kde prednášal medzinárodné právo a politickú geografiu a naďalej sa spolu s manželkou angažoval v humanitných organizáciách. So zariadením pomáhali tisícom slovenských a českých utečencov, ktorých z vlasti vyhnaní komunisti a v Amerike sa spočiatku veľmi ťažko pretĺkali. Ján Papánek založil Americký fond pre československých utečencov – American Fund for Czechoslovak Refugees – a bol takmer štyridsať rokov jeho prezidentom. Stál pri zrode významnej exilovej organizácie Rady slobodného Československa a viac rokov pracoval v jej predsedníctve. Roku 1953 sa stal predsedom Medzinárodnej ligy pre ľudské práva. Venoval sa i publicistickej práci, je autorom viacerých kníh o Československu, napríklad: *La Tchécoslovaquie, Czechoslovakia – The World of Tomorrow, Ten Years – Czechoslovak Questions in the United Nations*, ako právnik napísal stovky odborných článkov, najmä z oblasti medzinárodného práva.

Významný diplomat, rázny a odvážny človek Ján Papánek zomrel 30. novembra 1991 v Scarsdale a jeho manželka Betka, ktorá s ním roky zdieľala všetky radosti a starosti, zomrela v ten istý deň o štyri roky neskôr. Jozef LEIKERT

do USA a stal sa šéfom konzulátu v Pittsburghu. Odvahu a statočnosť prejavil najmä roku 1939 po rozbití Československa, keď odmietol vydať konzulát Nemcom.

Počas vojny bol poverený vedením Československej informačnej služby, ktorá zabezpečovala spravodajstvo, kontakt s exilom v Londýne a výmenu informácií s podobnými spojeneckými informáciami kanceláriami v Amerike. Ani manželka nezostala nečinná, pracovala v Národnom vojnovom fonde, v ženskom poradnom výbore Informačnej organizácie Spojených národov a rozvíjala prácu s krajanými ženskými organizá-

cie, kde sa založila svetová organizácia garantujúca mierovú stabilitu a rozvoj demokracie vo svete. Papánek sa stal najskôr stálym zástupcom Československa v OSN, potom bol vyslancom a až do roku 1948 veľvyslancom. Bol vôbec prvým Slovákom v tejto svetovej organizácii. Vtedy sa nakrátko vrátil aj na Slovensko, ale aj naposledy, lebo vo februári 1948 sa v Československu dostali k moci komunisti a v československej diplomacii nastali veľké zmeny. Západné demokratické štáty, mnoho svetových osobností, zaujali k pomerom vo vtedajšom Československu kritický postoj, medzi nimi aj Ján Papánek, čím si dvere

Za Vojtechom Záhorským

Keď sme spolu s tajomníčkou Vierkou Záhorčákovou a podpredsedom Ondrejom Varechom boli pred Vianocami nášmu čestnému predsedovi podplukovníkovi Vojtechovi Záhorskému pográtulovať k deväťdesiatinám, nikomu z nás nenapadlo, že nás opustí tak rýchlo. Debatovali sme s ním ako s rozhladeným človekom, ktorý stále drží kontakt s realitou. Obdivovali sme jeho húževnosť, s akou zápasí so zdravotnými problémami, ktoré ho začali trápiť v posledných mesiacoch.

My, ktorí sme ho poznali dlhšiu dobu, vieme z čoho tá jeho bojovnosť pramenila. Ostatným si to dovoľm pripomenúť jeho krátkym životopisom.

Vojtech Záhorský sa narodil 24. 12. 1922 v Bačkove. Po skončení povinnej školskej dochádzky začal v r. 1937 študovať na Obchodnej akadémii v Košiciach. Po okupácii Košíc v r. 1938 pokračoval v štúdiách v Prešove.

Počas vojnového Slovenského štátu bol zapojený do ilegálneho protifašistického odboja a neskôr sa aktívne zapojil do Slovenského národného povstania. Koniec vojenskej časti povstania ho za-

stihol v Bielom Potoku. Odtiaľ jeho bojová cesta pokračovala cez Staré Hory na Turčiansku Blatnicu, do kopcov Veľkej Fatry. Počas presunu na Liptov mu omrzli nohy. Vďaka opatere, ktorú mu poskytli Babjakovci z horskej osady Rybô, sa pozbieral a znovu bol zaradený do brigády Pomstiteľ, ktorej velil mjr. Morozov a veliteľom roty bol Viktor Jelínek.

Po skončení vojny bol zadený do 1. čs. armádneho zboru a poslucháčom školy pre dôstojníkov v zálohe v Poprade. Po jej absolvovaní prešiel do Košíc a bol ustanovený do funkcie tajomníka Zväzu partizánov pre Východo-

slovenskú oblasť a mesto Košice. V tejto, ale i v nástupníckych organizáciách aktívne pôsobil s výnimkou času normalizácie až do roku 2011. Viacero rokov bol členom predsedníctva a ústred-

S V. Záhorským (vľavo) sme sa rozlúčili 19. júla.

Foto: archiv Obl V SZPB Košice.

nej rady SZPB. V roku 2012 sa stal čestným predsedom Oblastného výboru SZPB v Košiciach.

Za svoju činnosť v protifašistickom odboji dostal viacero vysokých štátnych a vojenských vyznamenaní, pamätných medailí a ďalších ocenení. Udelili mu ich predstavitelia Českoslo-

venskej socialistickej republiky a po roku 1990 jeho zásluhy niekoľkokrát ocenili aj najvyšší predstavitelia Českej republiky a Slovenskej republiky, Ruskej federácie a Ukrajiny.

Náš dlhoročný predseda bol húževnatý bojovník. Aj keď sme o jeho problémoch vedeli, verili sme, že tak ako veľakrát v minulosti sa z toho dostane a my sa s ním na pôde zväzu znovu stretieme. Žiaľ, už sa tak nestane. Namiesto toho prišla tá smutná zvesť o jeho skone.

Milý Vojto, z toho, čo sme Ti nestihli povedať, poviem za všetkých, že sme si Ťa hlboko vážili a sme Ti vďační za všetko, čo si nám odovzdal. Chýba len tá krátka chvíľa, aby sme Ti mohli stisnúť ruku a povedať ďakujeme a odpustiť, ak sme Ti akokoľvek ublížili.

S podplukovníkom Vojtechom Záhorským sme sa rozlúčili v piatok 19. júla na cintoríne v mestskej časti Košice Barca.

Ján DIANIŠKA
predseda Obl V SZPB v Košiciach

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

- **Andrejová:** Dana Ivančicová 50 rokov.
- **Bardejov 1:** Mária Dzuričková 85 a Andrej Jackanin 75 rokov.
- **Bardejov 3:** Mária Grivňová 91, Salome Deaková 86, Anna Jureková 81 a Mária Varcholová 65 rokov.
- **Becherov:** Mária Balinová 70 rokov.
- **Beloveža:** Mária Balenčinová 83 a Mária Udičová 60 rokov.
- **Bratislava 7:** Anna Chrtánová 83 rokov.
- **Bratislava 9:** Zora Máchová a Štefan Minarovič 90, Mária Šišuláková 85 rokov.
- **Bratislava 15:** Viera Goliaňová a Vlasta Kozačková 91, Monika Flašíková-Beňová 45 rokov.
- **Bratislava 16:** Ľudovít Šramko 94, Kornek Zelenák 92, Ján Hornák a Jozef Simonides 91, Emília Wimmerová a Viera Žiláková 88, Rozália Víchová a Ľubomíra Lilová 87, Emil Praskáč 86, Anna Vidrová 85, Jozefína Vašinová a Anastázia Repová 82 rokov.
- **Bratislava 18:** Karolína Kmeťová 95 a Ing. Soňa Kozačková 82 rokov.
- **Bratislava 24:** Ivan Votruba 94 a Ing. Oto Wagner 89 rokov.
- **Bratislava 26:** Laura Špániková 91 rokov.
- **Bratislava 44:** Ema Hudobová 84 rokov.
- **Badín:** Martin Hudoba 75 rokov.
- **Brezno 1:** Mária Mikluščíková 86 a Mária Šiminská 84 rokov.
- **Bzince p/Javorinou – Cetuna:** Emília Filusová 70 a Ivan Jurica 65 rokov.
- **Banská Bystrica – Radvaň:** Ľudovít Bystran 92 rokov.
- **Banská Bystrica – Fončorda:** Viera Papcunová a Mária Uličná 84, Božena Kubíková 82 rokov.
- **Belá – Dulice:** Juraj Kollárik 83 a Martin Čulen 30 rokov.
- **Bežovce:** Miroslav Rajcher 55 rokov.
- **Budkovce:** Mária Džunková 84 rokov.
- **Cigel'ka:** Marta Zol'áková 87 rokov.
- **Čierny Potok:** MVDr. Emil Gánovský 65, Marcela Kose-

- cová 35 a Soňa Skaláková 25 rokov.
- **Čaňa:** Mária Buzová a Pavol Kováč 80 rokov.
- **Čierny Balog:** Anna Štulrajterová 87, Terézia Gulyášová a Mária Klimentová 86, Rudolf Kováčik 55 rokov.
- **Čierne n/Topľou:** Jozef Straka 85 rokov.
- **Dunajská Streda:** Alžbeta Tanczosová 80 rokov.
- **Hostie:** Helena Borčínová 65 a Peter Štepianský 35 rokov.
- **Hnúšťa:** Mária Bieláková 70 a Mgr. Jozef Krnáč 60 rokov.
- **Hatalov:** Anna Dorčaková 84 rokov.
- **Hažlín:** Ján Hric 75 rokov.
- **Chmeľová:** Demeter Korba 93 rokov.
- **Jovsa:** Andrej Beluš 89 rokov.
- **Kanianka:** Emil Mendel 60 rokov.
- **Kordíky:** Iveta Michaličková 45 rokov.
- **Krivé:** Andrej Kaščák 90 a Milan Molčan 50 rokov.
- **Livov:** Helena Švedová 86 rokov.
- **Lučenec 1:** Jaromíra Hanesová 81 rokov.
- **Lučenec 2:** Zuzana Bohušová 98 rokov.
- **Lipany:** Štefan Mišenko 89 rokov.
- **Lehota p/Vtáčnikom:** Anna Chovancová 93 rokov.
- **Levice:** Věra Stehlíková 90 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Emília Rázusová 89, Ľudmila Michalová 88, Viera Nahálková 87, Alžbeta Paulínyová 85 a Mária Chrapčiaková 83 rokov.
- **Martin – Stred:** Ladislav Palla 89 a Katarína Hettešová 30 rokov.
- **Malcov:** Jozef Reviľák 88 rokov.
- **Myjava:** Štefan Hornáček 92, Anna Jurášová 89 a Anna Kročianová 88 rokov.
- **Muráň:** Emília Ďurejová 60 rokov.
- **Michalovce 1:** Mgr. Ladislav Minárik 50 rokov.
- **Michalovce 2:** Imrich Galický 87 a Ing. Štefan Rofar 65 rokov.
- **Nacina Ves:** Štefan Maťaš 92 a Jozefína Rudačková 88 rokov.
- **Pezinok:** Alexander Sed-

Ilustr. foto: Bojovník

- **lák 90,** Jozefína Bačíková 70 a Anna Benčúriková 65 rokov.
- **KVD Prešov:** RSDr. Ján Krajčovič 60 rokov.
- **Prievidza pri HBP:** Margita Kimličová 84 rokov.
- **Prievidza:** Margita Mečiarová 95 a Bedriška Matušáková 88 rokov.
- **Považská Bystrica:** Zuzana Kováčová 94 rokov.
- **Poltár:** Július Ďurian 89 rokov.
- **Púchov:** Ondrej Martiško 93, Jozefa Adamičková 92, Jozef Braučok 88 a Zuzana Gajdošíková 85 rokov.
- **Petrovce:** Ján Peter 70 rokov.
- **Porúbka:** Helena Miňová 82 rokov.
- **Rakovce n/Ondavou:** Alžbeta Matiová 88 rokov.

- **Rimavská Sobota 1:** Júlia Černáková 92, RSDr. Samuel Zubo a Ján Žiak 65, Ing. Ján Šimún 55 rokov.
- **Rimavská Sobota 2:** Anna Zacharová 70 rokov.
- **Ružomberok:** Viera Žuffová 85 a Pavol Vrzgula 83 rokov.
- **Sliach:** Albín Filo 87 rokov.
- **Stupava:** Alojz Cabadaj 93 rokov.
- **Sučany:** Margita Petrášová a Karol Majer 87, Eva Ťaptíková 81 a Anna Hojná 75 rokov.
- **Sobrance:** Helena Pajdičová 83 rokov.
- **Strážske:** Anna Rozáková 80 a Ing. Ivan Gavula 60 rokov.
- **Suchá n/Parnou:** PhDr. Tibor Janda 80 rokov.
- **Sačurov:** Mária Truchanová 85 rokov.

- **Tlmače:** Gizela Žuborová 85 a Mária Černá 81 rokov.
- **Topoľčany 2:** Helena Smatanová 75 rokov.
- **Trnava 2:** Štefan Skala 70 rokov.
- **Tisovec:** Terézia Cibuliaková 82 a Marián Lazák 65 rokov.
- **Úbrež:** Marta Hromjasková 90 rokov.
- **Vinné:** Anna Fenciková 89 rokov.
- **Vyšný Tvarožec:** Peter Demjančík 60 rokov.
- **Vígľaš:** Mária Černáková 92 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Anna Pavlíková 85 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Navždy sme sa rozlúčili

- **Beloveža** s 98-ročnou Annou Čegiňovou.
- **Cigel'ka** s 89-ročným Jánom Vencurikom.
- **Hnúšťa** s 90-ročným Michalom Balaškom.
- **Košice** s 87-ročným dpt. Jánom Kostičákom.
- **Kríže** s 92-ročnou Máriou Chomovou a 74-ročnou Helenou Dzubákovou.

- **Livov** s 87-ročným Jozefom Trojanovičom.
- **Malcov** so 100-ročným Mikulášom Jaščurom a 91-ročnou Máriou Švedovou.
- **Prievidza** s Ľudevítom Filom.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Odišla odbojárka

Oblasťný výbor SZPB Medzilaborce sa navždy rozlúčil so svojou dlhoročnou členkou Lýdiou Škovránovou, rod. Pavlovou, ktorej životná púť sa skončila 17. 5. 2013 vo veku 89 rokov.

Narodila sa 27. 4.1924 v Leningrade. Ako malé dievča v siedmich rokoch osirela. V sedemdesiatich rokoch dňa 8. 3.1942 sa dobrovoľne prihlásila na front, kde slúžila ako ženista v 1. frontovej línii, kde pri fašistických náletoch zachránila veľa ľudských životov, za čo bola povýšená do funkcie veliteľky čaty.

Za svoje ušľachtilé činy v boji proti fašizmu veľakrát v živote bola vyznamenaná sovietskymi štátnymi vyznamenaniami.

Po skončení druhej svetovej vojny sa aktívne zúčastňovala obnovy pohraničného československo-poľského tunela Lupkóv. Počas svojho života aktívne pracovala v SZPB a dlhé roky pôsobila ako poslankyňa mestského zastupiteľstva v Medzilaborciach.

Spolu s manželom vychovala päť detí, ktorým bola dobrým životným príkladom.

Česť jej pamiatke.

Vladimír KOKULA, tajomník ObV SZPB

Slovenské historické osobnosti 1939–1945

Karol FRAŇO

kapitán pechoty, 2. pobočník veliteľa III. taktickej skupiny 1. čs. armády na Slovensku

* 27. 4. 1917 Podbrezová, okr. Brezno nad Hronom.

V rokoch 1923–1928 vychodil 5 tried ľudovej školy v Brusne, okr. Brezno nad Hronom, 4 triedy meštianskej školy v rokoch 1929–1933 v Banskej Bystrici. Od 1. 7. 1933 do 1. 9. 1934 pracoval ako poľnohospodársky robotník v Lučatíne. V rokoch 1934–1938 v Banskej Bystrici absolvoval

4 triedy štátnej odbornej školy kovopriemyselnej s maturitou, potom pracoval ako tech. úradník v inštalátorskej firme v Banskej Bystrici. 1. 3. 1939 nastúpil na vykonávanie prezenčnej služby v p. pl. 12 vo Zvolene.

Po vzniku Slovenského štátu absolvoval ŠDPZ v Banskej

Bystrici a v roku 1940 ukončil štúdium aj na VAK. Po vyradení ho ako por. pech. z povolania premiestnili do Popradu, kde sa stal I. dôst. hor. kanónovej batérie p. pl. 9. Dňa 30. 9. 1940 ho premiestnili do Bratislavy a 1. 10. 1940 ustanovili za vel. čaty a 1. 3. 1941 za ZV kanónovej batérie p. pl. 1.

Po vstupe Slovenska do vojny, 25. 6. 1941, bol odoslaný do poľa a ustanovený za 2. pobočníka vel. p. pl. 101. V auguste 1941 bol pridelený na velit. div., kde robil materiálneho dôst. na 4. oddelení. 3. 9. 1941 bol pridelený ako 2. pobočník vel. pluku, pplk. M. Markusa.

1. 1. 1943 ho povýšili na npor. pech. 14. 7. 1943 sa vrátil z frontu do p. pl. 1 a bol ustanovený za vel. náhradnej roty. Dňa 1. 10. 1943 bol ustanovený za vel. 3. výcvikovej roty p. pl. 1 v Trnave. 14. 4. 1944 ho ustanovili za mobilizačného dôst. pl. Touto funkciou ho poverilo VPV, ktorého NŠ pplk.gšt. J. Golian s ním rátal ako s povstaleckým vel. trnavskej posádky.

24. 8. 1944 prevzal konkrétne inštrukcie na otvorené ozbrojené vystúpenie od pplk. J. Goliana a ešte v ten istý deň vydal pokyny na obsadenie kruhovej obrany mesta. Takisto realizoval skoršiu Golianovu myšlienku o sústredení voj. materiálu na stredné Slovensko. Nariadil presun zbraní z trnavského zbrojného skladu do Zvolena a v priebehu augusta 1944 zabezpečil vyzbrojenie špeciálnej roty, ktorá, ako part. jed-

notka, mala pôsobiť na západnom Slovensku, konkrétne pri Brezovej pod Bradlom pod velením mjr. B. Chrastinu, ktorý vystupoval pod krycím menom Hanes.

29. 8. 1944, po prejave gen. I. tr. F. Čatloša okolo 21.00 h, dostala trnavská posádka rozkaz od pplk.gšt. J. Goliana na mobilizáciu a postavenie sa na odpor prichádzajúcim nemeckým okupantom. F. vydal v Trnave mobilizačnú výzvu a na druhý deň, 30. augusta, vydal aj „Vyhlášku“ na obmedzenie pohybu občanov mesta Trnavy. Oficiálneho veliteľa posádky stot. A. Benka-Rybára nezabavil velenia, preto v povojnovej historiografii vystupujú ako dvaja velitelia trnavskej posádky. F. mal rozhodujúci podiel na velení trnavskej posádky počas jej presunu na povstalecké územie. Za činnosť predurčeného povstaleckého vel. trnavskej posádky počas príprav SNP a uskutočnenie presunu časti posádky na povstalecké územie, 1. 9. 1944, bol J. Golianom mimoriadne povýšený na stot. pech. Z trnavskej posádky sa sformoval pl. Dunaj, v ktorom sa stal ZV. Od 14. 9. 1944 bol NŠ v 25. pešom prápore „Hron“. Od 27. 9. 1944 bol 2. pobočníkom vel. III. TS. Po ústupe do hôr, 3. 11. 1944, sa stal vel. part. jednotky „Bogdan“ v lesoch na Poľane, kde sa včlenil do part. jednotky pplk. V. Lichnera, v ktorej mal funkciu hospodára.

1. 4. 1945 ako kpt. pech. nastúpil službu v čs. armáde v Posádkovom veliteľstve v Trnave a ustanovili ho za vel. posádky.

7. júla 1945 ho prideliť do protitankového oddielu do Topoľčian, kde sa stal vel. Krátko nato, 1. augusta 1945, ho povýšili do hodnosti škpt. pech. a o dva dni ho prideliť ako prednostu pre 5. oddelenie (OBZ) do Posádkového veliteľstva v Komárne. 5. septembra 1945 ho prideliť k velit. VII. arm. zboru a ustanovili za prednostu 5. oddelenia (OBZ) VII. zboru. 1. 10. 1946 ho povýšili na mjr. pechoty, 1. 6.–31. 7. 1947 absolvoval kurz obranného spravodajstva na HŠ v Prahe. Jeho voj. kariéra skončila 31. 5. 1948, keď bol prepustený do pomeru mimo činnnej služby a preložený do I. zálohy ako mjr. pech. v zál. V rokoch 1948–1957 ako technický úradník pracoval v Azbestocementových závodoch v Nitre, potom bol technologom Povereníctva stavebníctva v Bratislave. Od r. 1970 bol podnikovým riaditeľom Azbestocementových závodov n. p. Nitra.

Vyznamenania: Za zásluhy III. a II. st. (1942), Československá vojenská medaila Za chrabrosť-pred nepriateľom (august 1945), Československý vojnový kríž 1939 (august 1945), a Rad SNP I. tr. (august 1945), 2. a 3. Československý vojnový kríž 1939 (1946), Československá vojenská medaila Za zásluhy (1946) a sov. Za pobeđu nad Germanijou v Veľkej Otečestvennojj vojne 1941–1945 gg. (1946).

F. CSEFALVAY

(Prevzaté z knihy *Vojenské osobnosti dejín Slovenska 1939–1945*, ktorú vydal *Vojenský historický ústav v Bratislave v roku 2013*)

Dve legendy rožňavského športu

V príjemnej atmosfére letnej terasy reštaurácie Inkuba v Rožňave som mal v stredu 17. júla príležitosť stretnúť sa na priateľskom posedení s dvomi kamarátmi, ktorých spája nielen ich úprimné priateľstvo, ale aj spoločný koníček – šport.

Ondrej Pozman aj pán Ján Komaromi sú členmi nášho Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, jednými z tých, ktorí sa pravidelne zúčastňujú všetkých našich akcií, za čo si ich naša organizácia veľmi váži. A nielen preto. Vážime si ich ako vzácných ľudí, ktorých životné osudy si rozhodne zaslúžia našu pozornosť.

Mladší z nich, **Ondrej Pozman**, sa narodil 6. novembra roku 1946 v Slavci. Dosahoval veľmi dobré športové výsledky už ako žiak na ZŠ v Plešivci, no športu sa začal venovať najmä počas svojho štúdia na gymnáziu. A potom prišiel rok 1963 a 1. československé športové hry, kedy sa Ondrej zúčastnil majstrovstiev v rámci okresu. Poctivá príprava priniesla svoje zaslúžené ovocie – prvé víťazstvo. No Ondrej sa v tom čase zúčastňoval pravidelne aj Gemerských hier a ďalších športových podujatí, kde vždy stál na niektorom zo stupňov víťazov. Jeho snom bol však najmä maratónsky beh. K tomu sa ale dostal až v 1973 (Považský ma-

ratón). Za svoj veľký úspech, ako Ondrej spomína, považuje najmä beh na 5 kilometrov v Olomouci, ktorý zabehol v roku 1976 za 15 minút 1 sekundu. V tom čase už bol zamestnaný ako príslušník Zboru národnej bezpečnosti a reprezentoval Červenú hviezdu Rožňava. Svoj športový klub, svoje mesto, ale aj svoju vlasť Ondrej reprezentoval aj v Berlíne v roku 1977 v behu na 25 kilometrov, kde skončil v prvej päťdesiatke. Jeho pozornosť sa stále sústreďovala na maratón. Spomína, ako v roku 1957 sa prvýkrát zúčastnil známeho Košického maratónu, vtedy ešte ako divák.

Príprava na maratóny bola veľmi náročná. Pre Ondreja znamenala takmer každodenné tréningy. V tom čase zvykol pravidelne behať z Rožňavy na Sorošku a naspäť (20 km).

Vlani sa Ondrej zoznámil v Košiciach aj s legendou Košického maratónu, Austráľčanom Johnom Farringtonom, ktorý vyhral tento maratón v roku 1972 a po štyridsiatich rokoch sa prišiel do Košíc

opäť pozrieť. No jeho najväčším vzorom bol slávny etiópsky atlét Abebe Bikila, dvojnásobný olympijský víťaz v maratónskom behu. Abebe Bikila na olympiáde v Ríme v roku 1960 bežal celý

Nerozluční športoví kamaráti.

Foto: archiv pm

maratón bosý. Z úcty k nemu sa zrodila svetová tradícia tzv. *bosých maratónov*. Aj Ondrej vyskúšal v roku 1973 vo Vranove nad Topľou zabehnúť *Zemplínsky maratón bosý*. Podarilo sa mu. V tom čase sa jednalo v Československu o niečo mimoriadne, a Ondrej bol v tom čase zrejme jediný, komu sa toto v tom čase

podarilo. S úsmevom dodáva, že nohy boli síce plné pľuzgierov, no vo vnútri ho tešilo, že svoj zámer naplnil. Chcel týmto aj vzdať svoj hold bežeckej legende Abebemu Bikilovi. „*Bikila*“ – to bola aj prezývka, ktorou prezývali spolužiaci Ondreja na gymnáziu. Keď dosiahol v roku 1963 svoje

prvé naozajstné víťazstvo, čakalo ho 31 bozkov jeho spolužiacok. Korešpondenčné priateľstvo nadviazal aj s Emilom Zátopkom, ktorý bol prvým človekom na svete, ktorý ubehol 10 km pod 29 minút a 20 km pod 1 hodinu (59.51).

Ján Komaromi behal tiež už od detstva. Pochádzal z Gočaltova

a v roku 1948 sa vyučil v Kunovej Teplici za strojného zámočníka a urobil si zväračský kurz. V roku 1949 sa v rámci náboru prihlásil do Púchova, kde robil sondážne vrty. Pán Ján rozpráva: „Vtedy sa robili také súťaže: bežali sme z Považskej Bystrice do Púchova a na chrbát si každý dal päť tehál. Bol by som vtedy dobehol ako prvý, ale boli tam aj dievčatá, a ja som bol gavalier, a tak som im dal prednosť,“ smeje sa. Získal vtedy Tyršov odznak zdatnosti 2. stupňa. Zúčastnil sa aj pretekov v prekážkovom behu. Športu sa neskôr venoval už iba samostatne: behal po lese, venoval sa turistike. S Ondrejom sa zoznámil pred tromi rokmi. Dovtedy chodil sám po lese, ale raz padol a sa veľmi udel, a tak si povedal: „*Dosť bolo samoty*.“ a začal sa zaujímať o Klub slovenských turistov Volovec. Pred tromi rokmi sa práve tam zoznámil s Ondrejom. Ondrej dodáva: „*Keď prišiel prvýkrát na turistiku – hneď som objavil jeho schopnosti. A potom sme sa kamarátili*.“ Spolu už absolvovali Tomášovské výhlady, Plešiveckú planinu, Silickú planinu, Dievčenské skaly. No už spolu zabehli aj minimaratón. Zrodilo sa pevné priateľstvo. „*My dvaja sme ako Vinnetou a Old Shatterhand*.“ dodáva Ondrej.

Petr MIKULECKÝ

Partizánska činnosť na východnom Slovensku

Aj ženy bojovali za slobodu

V predchádzajúcom čísle dvojtyždenníka *Bojovník sme vám priniesli ďalšiu časť rozprávania o partizánskej činnosti na východnom Slovensku a o ženách, ktoré sa do nej zapájali. Dnes vám ponúkame osudy ďalších z nich.*

Mária Komanická, rodená Keliová, narodená 9. 7. 1914 v obci Mikulášová, okres Bardejov, povoláním učiteľka. Manželia Mária a Bartolomej Komanickí začali učiť na dvojtriednej ľudovej škole v obci Beloveža, okres Bardejov. Bartolomej sa zapojil do odbojovej činnosti už v roku 1939 a jeho manželka v období rokov 1942–1945. Aktívne spolupracovali s partizánskou skupinou, ktorej velil Nikolaj Litvin-Rokosovskij a mala svoju základňu v katastrálnom území obce Krížce v pohorí Čergov, okres Bardejov. Za prísneho utajenia v budove školy sa uskutočňovali stretnutia vedenia partizánskeho oddielu najčastejšie v zložení: Nikolaj Litvin-Rokosovskij, Gleb Lvov, Andrej Fiodorov, Nikifor Pisarenko a ďalší partizáni, ktorí plnili dôležité bojové úlohy. V svojej odbojovej činnosti museli byť veľmi opatrní, nakoľko v okolí sa pohybovali tajní agenti Gestapa, ÚŠB a POHG, ktorí sledili za každým pohybom a aktivitami partizánov a ich spolupracovníkov. O tom svedčí aj tragická udalosť z 26. 12. 1944, kedy nemeckí fašisti v obci Hažlín, ktorá je vzdialená od Beloveže 8 km, za pomoc partizánom zastrelili 6 mužov a podpálili niekoľko obytných domov. Po oslobodení manželia Komanickí mali kontakt s Glebom Lvovom z Kazane a Nikifo-

rom Pisarenkom, ktorý žil v meste Kobeláki v Poltavskej oblasti na Ukrajine. Hrdinskou smrťou padol na území okresu Bardejov ve-

a odborné znalosti veľmi vážila. Pracovala som na infekčnom oddelení. Práve pán Rojkovič ma zasvätil do odbojovej činnosti. Riadila som sa jeho pokynmi, ktoré súviseli s liečbou ranených partizánov a prenasledovaných osôb, ktorých sme ukrývali práve

Kalina Mikitová so spolubojovníkmi 1. čs. arm. zboru z roku 1944, štvrtá zľava so svojím manželom Ivanom. Foto: archív km

liteľ partizánskej skupiny Nikolaj Litvin-Rokosovskij.

Valéria Krebsová, rodená Slaninková, narodená 14. 12. 1922 v Prešove. O svojej odbojovej činnosti pani Krebsová takto spomína: „V júni 1944 som ako študentka Lekárskej fakulty UK v Bratislave nastúpila na prax do Štátnej nemocnice v Prešove, kde som pracovala pod vedením doktora Dionýza Rojkoviča, ktorého som si pre jeho ľudské vlastnosti

na tomto oddelení nemocnice, kde silové zložky polície pre možnosť náklady od kontroly upustili“.

Jej práca bola nebezpečná, ale veľmi záslužná pri záchrane ľudských životov.

Anna Muravská, rodená Kamenská, narodená 14. 10. 1914 v Brezne. Od roku 1940 žila s rodičmi v Rimavskej Sobote. V roku 1942 pricestovala do Prešova na ošetrovateľský kurz a ostala pracovať v prešovskej nemocnici.

V rokoch 1943–1944 spolupracovala s partizánskou skupinou Lipa, ktorá operovala v priestore Bardejov – Sabinov a jej veliteľom bol Ivan Damko. Bola v úzkom spojení s členmi tejto partizánskej skupiny – Arnoštom Pšeničkom, Viliamom Tulipánom a učiteľom Kolpakom. Zabezpečovala pre partizánov zdravotnícky materiál a potraviny, informácie a iné dôležité veci. V tomto období v prešovskej nemocnici bola v spojení s ilegálnou skupinou lekárov, najmä s MUDr. Rojkovičom, MUDr. Štefanom a MUDr. Krausom, ktorí tvorili spoľahlivé jadro odbojovej činnosti v tomto zdravotníckom zariadení.

Anna Nestoráková, rodená Kaňuková, narodená 10. 1. 1907 v obci Ruská Voľa, okres Vranov n/Topľou. Od roku 1977 žila s rodinou v Prešove. V rokoch 1943–1944 spolupracovala s partizánskymi oddielmi Čapajeva a Šukajeva, ktoré pôsobili v tomto regióne. Zabezpečovala pre partizánov potraviny, prala bielizeň, ošetrovala ranených, v ich dome ukrývali s manželom sovietskych parašutistov, ktorým poskytovali všestrannú pomoc. V septembri 1944 v ich dome bol umiestnený partizánsky štáb čapajevcov s vysielacou a telefónnou ústredňou. Jedného dňa došlo k udaniu neznámou osobou alebo viacerými ľuďmi Nemcom, že sú v spojení s partizánmi, preto zo strany fašistov bol vykonaný aj varovný trest pre rodinu tým, že pred zrakmi celej rodiny na nádvorí ich domu postrieľali všetok ich chovný dobytok. Nakoľko v ich príbytku vtedy nezastihli partizánov, domácim pohrozili, že ak budú

pomáhať partizánom, skončí sa to tým, že popraví zastrelením celú osemčlennú rodinu. Tento incident varovne upozornil Annu Nestorákovú, že v odbojovej práci za týchto okolností opatrnosti nikdy nie je dosť, preto v ďalšej aktivite boli ešte ostražitejší.

Mária Ondrejková, rodená Rusková, narodená 21. 3. 1918 v obci Moštenica, okres Banská Bystrica. V rokoch 1944–1945 žila so svojou rodinou v Slovenskej Lupči a v Moštenici. Od roku 1950 žila v Prešove. V rokoch 1944–1945 bola zapojená do domáceho odboja prostredníctvom ilegálneho pracovníka a spojky partizánov Jána Križana z Moštenice, kde podľa jeho pokynov plnila zverené jej úlohy, ktoré boli pre mladú ženu nielen náročné, ale aj veľmi nebezpečné, spomína pani Ondrejková.

Kalina Mikitová, rodená Rákciová, narodená 26. 4. 1916 v obci Vyšný Studený, okres Mížhirie, Zakarpatská oblasť, Ukrajina. V rokoch 1943–1945 bola príslušníčkou 1. čs. zboru. Bola zaradená do 1. pešej divízie protiletadlovej batérie, kde vykonávala službu telefonistky a radistky a obsluhu protiletadloveho dela. Zúčastnila sa bojov o Kyjev, Rudu, Bielu Cerkev, Žaškou a Duklu, kde bola vo Vyšnom Komárniku ranená. Po oslobodení Liptovského Hrádku Kalina so svojim spolubojovníkom Ivanom Mikitom uzavreli manželstvo. Ich ďalšia bojová cesta viedla cez Ružomberok na Moravu. Po oslobodení žila s rodinou v Liberci, Prahe a Štúrove a od roku 1969 v Prešove.

Jozef DANKO

(Pokračovanie v nasledujúcom čísle)

Oživená legenda

Do najstaršej kamennej Rainerovej chaty znova chodia turisti. Roky stáli jej zrúcaniny zarastené žihľavou neďaleko múrika, na ktorom ešte do konca päťdesiatych rokov stála oblíbená chata Kamzík.

Nájomca Starého Smokovca Ján Juraj Rainer tu, v nadmorskej výške 1295 metrov, postavil v roku 1863 najstaršiu turistickú útulňu. Rainerova chata bola vôbec prvým turistickým prístreškom na slovenskej strane Vysokých Tatier a cenným dokladom dobového architektonického a funkčného riešenia.

Pred časom padla táto vynovená dobová stavba do oka stredoškolskému profesorovi Petrovi Petrasovi a začalo sa to, čo by sme mohli nazvať znovuzrozením Rainerovej chaty...

„Keď som v roku 1963 začal nosiť náklady na chatu, videl som prvý raz Rainerovu chatu. Bola vo veľmi zlom stave. Bola skladosť paliva a nepotrebného náradia pre bývalú chatu Kamzík. Raz som vynášal náklad na Zamkovského chatu, trochu ma rozbolel chrbát a oddýchol som si, že si ho na slnku trochu zohrejem, a vtedy mi padla do očí táto chata a potom aj nápad na jej rekonštrukciu. Mysľou mi vírili nápady, najmä však nutkanie, že by bolo škoda prísť o takúto historickú pamiatku. Na jej obnovu som nemal peniaze, a tak som začal nosiť rýchlejšie a viac ako predtým,“ zaspomínal.

V čase mojej návštevy Peter Petras chatu vynovoval podľa dokladov pamiatkárov a takou technológiou, akou ju stavali pre pána Rainera. Štvorcový domček je celý z kameňa, má šindľovú strechu, do výšky jedného metra sú steny hrubé 110 cm, škáry medzi skalami sú vyplnené zvnútra zemnou a zvonku machom. Takto nie je postavená nijaká súčasná tatranská chata a toto jej dodáva zvláštnu jedinečnosť.

Cesta k znovuzrozeniu chaty si vyžadovala odnieť štrnásť vriec odpadu a takisto na vlastnom chrbte doniesť desať ton materiálu potrebného na stavbu.

Zaujímavosťou je, že Peter Petras bol načas aj novinárom, keď redigoval Kežmarské noviny. „Vzťah medzi novinami a nosením bol veľmi podnetný. Počas jednej túry som dokázal premyslieť koncepciu čísla aj obsah jednotlivých článkov. Cestou na Téryho chatu som mal času dosť, takže to boli noviny síce kežmarské, ale vymýšľané na magistrále na Téryho chatu. V Kežmarku mali celkom dobrý ohlas. To namáhavé nosenie mi čistilo myseľ. Človek má pri ťažkej fyzickej práci akýsi zjednodušený pohľad na vec a ten je zväčša veľmi osožný,“ hovorí Petras.

„Návštevníci obdivujú akúsi panenskú našej chaty, najmä poľskí turisti by tu chceli aj prenocovať, ale na nocľahy nie sme zariadení. Nemáme sociálnu vybavenosť potrebnú na dobré ubytovanie,“ dodáva.

Peter Petras je držiteľom Zlatého odznaku, ktorým sa môžu pochváliť iba tí, čo vyniesli náklad vyše stotisíc kilogramov. Zatiaľ ho majú vo Vysokých Tatrách iba dvaja. Fenomenálny Laco Kulanga za 800 000 vnesených kilogramov a už spomínaný chatár Petras za 200 000 kg.

Neprekonaným výkonom Petra Petrasa sú tri vynášky s priemerným nákladom 74 kg a tri znášky so 48 kg, a to všetko za pätnásť hodín na trase Hrebienok – Téryho chata. Po dve sezóny bola nosičkou aj pani Petrasová, ktorá je učiteľkou. Neraz si

obliekla kroj a v ňom bola schopná vyniesť šesťdesiatkilogramový náklad. Najznámejším horským nosičom bol podľa Petrasa Jendrek Hudáček, ktorý v 40. rokoch nosil materiál na stavbu lanovky na Lomnický štít. Vyniesol až 142 kg na Zamkovského chatu.

Veľký portrét Jendreka Hudáčka i fotografia Laca Kulangu s obrovským nákladom dominujú akémusi minimúzeu horolezeckého náčinia z minulého storočia, ale aj výstavke o histórii a súčasnosti tatranských horských nosičov.

Milan STEHLÍK

Pohľad na Rainerovu chatu.

Ilustr. foto: TASR, M. Kapusta

Cesta k moru

Už dlho nás lákalo more, lebo pre Stredoeurópana je nádherným miestom nielen oddychu, ale aj nepozna-

Akoby šibnutím čarovného prútika sa obloha vyjasnila. V dobrej pohode sme pricestovali až do hlavného mesta Zá-

vatný pohľad z kopcov na more nám zostal hlboko vrytý do pamäti. Malé výletné lode sa plavili pozdĺž pobrežia do Splitu a Dubrovníka.

V Zagorí, sme si rozostavili stany a tešili sa na more, aby sme sa pono-

V prístave Rijeka.

Foto: GS

nej krásy. Hoci na maďarskom území nás privítal prudký lejak, nepokazil nám dobrú náladu. Prešli sme sa starým mestom Tatu, obdivovali viadukt vo Veszpréme a „maďarské more“ Balaton. Prenocovali sme v mestečku Nagykanizsa a zavčas rána vyštartovali k hraničnému prechodu v Letényi. Čoskoro sme sa ocitli v Chorvátsku.

hrebu, v ktorom nás ohromila mohutná katedrála sv. Štefana, ktorá sa týči nad metropolou.

Záhreb je staré mesto so širokou obchodnou sieťou. Navštívili sme rodný dom slávneho Nikolu Teslu a prezreli si staré historické pamiatky. Zo Záhrebu sme pokračovali do prístavného centra na Jadrane – do Rijeky. Úch-

rili do jeho vln. Neskoro večer sme už spokojne pozorovali odraz Mesiaca na hladine a tešili sa na ďalšie dni. Domo-rodci sa stali našimi ozajstnými priateľmi. Po týždennom pobyte sme na ceste domov hodnotili svoje nezabudnuteľné zážitky. Mávali sme na pozdrav nádherným miestam pobrežia.

Gustáv STOPKA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Plagátová kampaň na chytenie zločincov

Centrum Simona Wiesenthala, ktoré sa špecializuje na pátranie po zločinoch z éry nacizmu, začalo 68 rokov po období hnedého teroru v Nemecku s novou kampaňou.

Počas dvoch týždňov bude 2000 plagátov v Berlíne, Hamburgu a Kolíne nad Rýnom pod mottom „Neskoro. Ale nie priveľmi neskoro! Operácia Posledná šanca II“ vyzývať verejnosť, aby prispela k odhaleniu posledných žijúcich nacistických zločincov v Nemecku.

Centrum na plagátoch upozorňuje, že niektorí pá-

chatelia sú na slobode a nažive a vyzýva občanov, aby pomohli dostať ich pred súd. Za podnety, ktoré by viedli k odhaleniu takýchto osôb, vypísalo odmeny až do 25 000 eur. Iniciátor kampane, šéf centra Efraim Zuroff, odhaduje, že v Nemecku môže ešte žiť ešte 60–120 nacistických zločincov vo veku okolo alebo nad 90 rokov. Ich vek by však nemal podľa neho byť ochranou pred povolaním na spravodlivosť za zločiny z minulosti.

Red TASR

PRI ATOLE BIKINI USKUTOČNILI USA PRVÝ POKUSNÝ VÝBUCH... (dokončenie v tajničke)

pomôcky: ACER, ZVA- RA, LARAP, ARZ, ORA	odjedal	lesná sejma	499 rímских číslicami	rieka vo Francúzsku	láska, po anglicky	odoberás	jazdením opotre- boval	značka decibelu	tenisový úder	domáce meno Imricha	potrat (lek.)	odhadzo- val hnoj
odlial												
1. časť tajničky												
chemická značka einsteinia			byvalý slov. futbalista					plytké miesto v rieke				
			prístavok domu					druh syra				
čudo, zázrak				elízia, po česky					hodina, po taliansky			
				patriaci Radovi					starodávna skriňa			
javor, po latinsky					posedávajú					chem. zn. tália		
					mužské meno					zbavil buriny		
sídlo na Filipínach						nástroj obuvníka					útok	vstrebáva- la vlhkosť
						stredná dámska móda						
	opoj alkoholom						pásik na uniforme					
		mužské meno					severský cicavec					
		existoval										
znova zaviedol							stavebná hmota					
							skratka štá- tu Utah					
2. časť tajničky								futbalový klub v Madride				
domáce meno Ilony					písomná správa				severský vták			

Správne vylúštenie tajničky z č. 14 znie: **...zaútočilo Nemecko na ZSSR.** Knihu posielame Jozefovi Kubaškovi do Muránskej Dihej Lúky.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

BOJOVNÍK
Dvojtyždenník antifasistov

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktor kontakt: tel. 57 20 37 34, e-mail sefredaktor@szpb.sk • Internet: http://www.szpb.sk, e-mail sekretariát ÚR SZPB: sekretariat@szpb.sk, redakcia: zlata.haringova@szpb.sk, fax 52 92 65 22 • Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • IČO 00177431 • Neobjednané rukopisy a fotografie e sa nevracajú • Vychádza dvojtyždenné, cena jedného čísla 0,44 € • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava, e-mail: zahranična.tlac@slpost.sk • Predaj v novinových stánkoch zabezpečuje MEDIAPRINT-KAPA, Pressegrasso, a.s., Vajnorská 137, 831 04 Bratislava • Tlač: DOLIS, s.r.o., Dostojevského rad 1, 811 09 Bratislava. Ročník XXXVII (LVIII) • Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľom pôst pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR poštou Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • Evidenčné číslo: EV 204/08

HISTORICKÝ KALENDÁR

2. augusta

1945 – V nemeckom Postupime sa skončila konferencia ZSSR, USA a Veľkej Británie (od 17. 7.). Jej predmetom bola povojnová správa Nemecka, ktoré deväť týždňov predtým kapitulovalo, usporiadanie a rekonštrukcia vojnovou zničenej Európy.

4. augusta

1944 – Pätnásťročná nemecká dievča židovského pôvodu Annu Frankovú, jej sestru, rodičov a ďalších štyroch židov zatklo po dvojtýždňovom ukrývaní v amsterdamskom byte v Holandsku gestapo. Annin denník z tohto obdobia sa našiel po vojne a bol publikovaný vo viac ako 30 svetových jazykoch. Podľa denníka bol nakrútený aj film.

6. augusta

1945 – Američania zvrhli atómovú bombu na japonské mesto Hirošima. Tlaková vlna zrovnala so zemou všetko v okruhu troch kilometrov. Zahynulo 78 150 civilistov a 37 424 bolo ranených.

7. augusta

1942 – Druhá svetová vojna: Začala sa vojna o Guadalcanal medzi Američanmi a Japoncami.

8. augusta

1945 – Druhá svetová vojna:

Sovietsky zväz vyhlásil vojnu Japonsku.

– Zástupcovia štyroch víťazných mocností ZSSR, USA, Veľkej Británie a Francúzska sa v Londýne dohodli na vytvorení Medzinárodného vojenského tribunálu, ktorý mal súdiť nemeckých vojnových zločincov. Tribunál začal svoju činnosť 19. 1. 1946.

9. augusta

1945 – Druhá svetová vojna: Atómová bomba Fat Man bola zvrhnutá na japonské mesto Nagasaki.

11. augusta

1944 – Na území Slovenska bolo vyhlásené stanné právo.

13. augusta

1940 – Druhá svetová vojna: Nemecké letectvo (Luftwaffe) spustilo sériu útokov na britské letecké základne a radarové zariadenia.

14. augusta

1941 – Zverejnili tzv. Atlantickú chartu, ktorá bola výsledkom rozhovorov medzi britským premiérom W. Churchillom a americkým prezidentom F. D. Rooseveltom.

1945 – Japonská vláda prijala spojenecké podmienky kapitulácie, čím sa aj v tichomorskej oblasti skončila II. svetová vojna.

Zdroj: TASR

ZRNKÁ HUMORU

Čašník sa horlivo ponáhľal k dáme, ktorá zrazu ostane sedieť sama pri stole.

– Vážená, všimli ste si, že váš muž sklzol pod stôl?

– Mýlite sa. Môj muž sa práve objavil vo dverách.

* * *

Moja žena a ja chodíme dvakrát týždenne na večeru do nejakej dobrej reštaurácie.

Najprv si dáme nejaký aperitív a potom obvykle miestnu špecialitu.

Pritom si užívame príjemnej

spoločnosti. Ona chodí v utorok, ja v piatok.

* * *

Žena mi povedala, že ju zlostí auto. Vraj má vodu v karburátore. Vzal som tašku s náradím a spýtal sa, kde je auto. Odpovedala, že v rybníku.

* * *

Ráno bežala žena za smetiarmi a volala:

„Stihla by som ešte odvoz?“

Smetiari sa vyklonili z okienka a povedal:

„Ale áno, naskoďte si!“

Zdroj: Internet

Kuracie batôžky

Potrebuje: vykostené kuracie stehná s kožou, šunku, plátky tvrdého syra, šampiňóny, pretlačný cesnak, soľ.

Ako na to: Vykostené kuracie stehná s kožou naklepeme, osolíme a potrieme pretlačným cesnakom. Položíme naň plátok syra, plátok šunky a šampiňóny. Zvinieme a posnažíme sa kožou potiahnuť celý batôžtek a spichneme ho ihlou alebo špajdlou. Hotové batôžky poukladáme do pekáča, podlejeme vývarom alebo vodou s lyžicou vegety. Pečieme do ružova, aby bola koža pekne chrumkavá. Podávame s rýžou a zeleninou.

Katarína V., Martin